

Losonczy Katalin

Genfi zsoltárok a népi emlékezetben*

Az 1970-ig készült genfiszoltár-felvételek zenei elemzése

A Magyar Tudományos Akadémia Zene-
tudományi Intézetének Népzenei Archívu-
ma közel kétszáz genfiszoltár-felvételt őriz

*Losonczy Katalin (DLA), a budaörsi Leopold
Mozart Zeneiskola igazgatója.*

1970 előttről; ezeket és a belőlük készült lejegyzéseket vizsgálom az alábbiakban.

A kétszáz —hangszerkíséret nélküli, néhány kivételtől eltekintve egy-egy adatközlő egyéni énekével elhangzó— zsoltárfelvétel legnagyobb része, közel százötven, a Délvidéken, Szlavóniában, a mai Horvátországban készült, néhány korábbi felvételtől eltekintve 1968 s 1970 közt Kiss Lajos népzene kutató munkájának köszönhetően. A fennmaradó félszáz Erdélyben, továbbá Zemplén, Pest-Pilis-Solt-Kiskun, Baranya és Bács-Bodrog (vár)megyében.¹ Tanulmányomban a fő hangsúlyt a szlavóniai felvételek vizsgálatára helyezem, mert a zárt néprajzi környezet, a felvételek mennyisége és az a tény, hogy innen későbből sem áll rendelkezésre genfiszoltár-felvétel, ezt az anyagot behatárolható zenei egységgé teszi. A Magyarország egyéb területein és Erdélyben rögzített anyag zenei jellegzetességeit röviden foglalom össze.

A függelék táblázata segíti az olvasót a felvételekkel kapcsolatos tájékozódásban. A táblázat a zsoltárok emelkedő sorrendjében rendezi a hangfelvételeket, így tájékoztat arról, hogy egy megadott zsoltárból hol és kivel készült felvétel. (Egyben azonnal átlátható, hogy mely zsoltárból maradt fenn egy vagy több felvétel, és melyekből egy sem.) Tartalmazza a zsoltár számát és címét (illetve annak a zsoltárnak a számát, amelyre az ad notam gyakorlat szerint —a református terminológia szerinti elnevezéssel— egy „dicséret” íródott, és a dicséret címét), a felvétel helyét és a (vár)megye nevét. Ezt követi az énekes neve, születési ideje, a gyűjtő monogramja, majd a felvétel lemezszáma.

A szlavóniai szórványtelepülések történelme

Szlavónia, a Dráva és a Száva között elterülő történelmi terület Horvátországban, Zágráb vidékétől keletre, a Szerémségtől nyugatra húzódik; határai a történelem során gyakran változtak.

* A tanulmány a szerző DLA-disszertációjának önálló közlésre csekély mértékben átdolgozott IV. fejezete (ld. a mesterdoktori eljárásról e lapszám 375–378. lapjait).

¹ A magyarországi népzenei gyűjtések archiválási szabályai szerint, az idők folyamán megváltozott megyerendszertől függetlenül, az 1913-as állapotnak megfelelően adom meg az egyes helységek (vár)megyéhez tartozását, úgy, ahogyan azok a MTA Zenetudományi Intézete Népzenei Archívumának támlapjain is szerepelnek.

A magyar és a horvát állam kapcsolatai akkor váltak szorossá, amikor 1091 után, a Tirpimir-dinasztia kihalásakor I. László fiát, Álmos herceget tette meg horvát királynak, majd 1102-ben Könyves Kálmánt horvát királlyá koronázták. Ezt követően Szlavóniát önálló szervezeti egységként kezelték mint a trónörökösnek alárendelt területet. A török időkben állandó veszély fenyegette, a népesség elvándorolt vagy a lápos-mocsaras vidékeken húzta meg magát. A török kivonulása után nagy része sokáig a határórszervezethez tartozott.

A magyar-horvát népi érintkezés szempontjából kulcsfontosságú ez a vidék, de magyar népi kultúráját a Vuka-menti községek kivételével nemigen ismerjük. A Dráva jobb partján letelepült négy falu, Kórógy, Szentlászló, Haraszi és Rétfalu kivételével a magyarság elpusztult, az újabb kivándorlás pedig csak a XVIII. században kezdődött el.

A török pusztítást is átvészelő ezer éves magyar nyelvsziget Valkó vármegyéhez tartozott, mely azonban a XVIII. század elején eltűnt.² Valkó vármegye, melynek létezését számtalan oklevél³ és egyéb történeti bizonyíték igazolja, már a X. századtól kezdődően Verőce, Pozsega és Szerém vármegyék egyes későbbi részeiből állt; északon a Duna és a Dráva, délen a Száva, keleten a Báza (Bosut), nyugaton a Mikola-Nagyrev vonala határolta. Első lakói a honfoglalás idején besenyők és izmaeliták voltak, akik a görögök szerint magyarul beszéltek. Magyar lakosságot vonzott ide a vidék termékenysége is, így már a honfoglalás idején ide települt a Csák, Loja, Leus, és Lipo nemzetiség; a vegyesházi királyok idején pedig itt volt a hatalmas Újlaky, Gara, Maróthy és Mikolay főúri családok birtoka.

A szlavóniai magyarság⁴ legősibb rétege Eszék alatt, az Árpád-korban, a honfoglalás idején Kórógyon, Harasztiban, Szentlászlón és Rétfaluban települt le, és az ezer év alatt itt maradt töredék ma is itt él.

Az említett négy falu a reformáció idején is egységesen magyar volt. Azt, hogy még ekkor is nagy számban volt itt magyarság, bizonyítja, hogy a XVIII. század első felében még 19 református község szerepel a valkói kerületben — a baranyai egyházak közé került Haraszi és Rétfalu községek nélkül.⁵

² „Minden más feletti érdekessége Valkó vármegyének az, hogy nemcsak politikailag, hanem nyelvileg is kitűnően magyar volt, amennyiben nemcsak az ott lakott főúri családok és nemesség tősgyökeres magyarokból állottak, de köznépeinek és lakosságának is nagy többsége magyar volt. Ő volt a keleti birodalom ellenében a *Porta Hungarica*; ... ő volt a magyar birodalomnak az, mi a német birodalomnak ellenünkben határórt álló Ost-Mark, a miért is Valkó vármegyének azon része, mely kelet-délnek fekvő, *Marchianak*, vagyis határórségnek nevezetett.” Botka Viktor: „Tájékozódás az eltűnt magyar Valkó vármegyéről”, *Századok*. Pest 1868. 7. füzet. Idézi Kiss Lajos: „Zenétörténeti emlékek a szlavóniai virasztó énekekben”, *Ethnographia* 77 (1966) 153–211. (A továbbiakban: Kiss Lajos) 155.

³ Györfly György: „Szlavónia kialakulásának oklevéli vizsgálata”, *Levél-tári közlemények* 1970. 223–240. — *Szlavónia népzeneje*. Összeáll. Újhelyi Tiborné. Veszprém 1980. (a továbbiakban: *Szlavónia*) 4.

⁴ Garay Ákos: „Szlavóniai régi magyar falvak”, *Néprajzi Értesítő* 1911. 221–248. Idézi Kiss Lajos, 157.

⁵ Lampe — Ember: *Historia Ecclesiae reformatae in Hungaria et Transylvania*. Utrecht 1728. Említés a négy faluról: 676–677. A vidék reformálásáról szóló adatok: 678. „Michael Sztarinus, Past.

Nyelvük a legősibb magyar nyelv, néprajzi sajátságaiknál fogva legközelebbi rokonaik a baranyai és ormánsági magyaroknak, de rokonságuk megállapítható a moldvai csángókkal is.⁶ A terület népességi adataiban az 1870-es évektől kezdődően egy új bevándorlási hullám alakított számottevően, mert a dunántúli megyékből és Bácskából, ahol a nagybirtokok miatt további terjeszkedés már nem volt lehetséges, a magyarság Amerikába vándorolt vagy Szlavóniába és Boszniába jött le, mert ezeken a területeken akkor még kevés pénzen sok földet lehetett vásárolni. Az 1910. évi népszámlálás 103 207 magyar anyanyelvűről tudott Horvát-Szlovénország korabeli területén. Ekkor Szerém és Verőce vármegyében a magyar anyanyelvűek aránya 10–25%.⁷ A német nemzetiség szórványnak tekinthető, a területet főleg szerbek lakják, de a horvát nemzetiség is számottevő. A négy magyarlakta település lakossága egyetlen helyen sem haladja meg az 5000 főt.

1961-ben a lakosság nemzetiségi arányai az időközben lezajlott történelmi események következtében más képet mutatnak; ekkor Jugoszláviában 42 347 ember vallja magát magyar anyanyelvűnek. (1918-ban megalakult a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság, mely 1929-től Jugoszlávia része lett. A második világháború alatt 1941–45-ig német megszállás alatt volt). A négy falu az előbbieken már említett viszontagságai ellenére a mai napig megőrizte anyanyelvét és nemzetiségét.

A református egyházközséget a Julián Egyesület szervezte meg 1890-től kezdődően. Történelmi múltjukról a XVIII. században kezdődő református anyakönyvek szolgáltatnak értékes adatokat. A Szentlászlón 1761-től kezdődően vezetett református anyakönyv szerint templomuk 1218-ban épült, de 1878-ban lebontották, és helyébe a mai templomot építették.

A négy falu lakossága 1966 körül alig volt több 3000 léleknél, írja Kiss Lajos⁸ a szlavóniai virrasztó énekek tárgyában megjelent tanulmányában.⁹

Eccl. Tholnensis et Superintend, utriusque Baroviae A. 1553. Stephanus Szegedinus. Pastor Eccl. Laskoviensis, et Superint. 1554." Idézi Kiss Lajos. 156.

⁶ Szlavónia. 4.

⁷ Szlavónia. 4. Történelmi világtalasz. Bp. 2001. 130.

⁸ Kiss Lajos 1900-ban született Zomborban és 1982 májusában halt meg Budapesten. 1918-ban a Budapesti Tudományegyetem magyar-latin szakára nyert felvételt, majd a Liszt Ferenc Zene-művészeti Főiskolára. 1926-tól kezdődően közel másfél évtizeden kereszttül zeneiskolai igazgató és karmester szülővárosában, Zomborban, majd 1945-ben Belgrádban az Akadémiai Kórus karnagya, és az Újvidéki Filharmónia igazgatója. 1945–1950-ig a győri konzervatórium és filharmónia vezetője. 1950-től a Magyar Népzene Tára szerkesztője és az MTA Népzenei Kutatócsoportjának tudományos főmunkatársa. 1970-ben zenetudományi kandidátusi címet szerez „A XVI–XVII. századi zenei emlékek népi dallamváltozatai Szlavóniában” c. disszertációjával. 1938-tól kezdődően mintegy 20000, túlnyomó részt magyar népdalt, valamint szerb, horvát, szlovák, bolgár és török dallamot gyűjtött, ill. jegyzett le. Brockhaus–Riemann *Zenei Lexikon*. A magyar kiadást szerk. Boronkay Antal. 2. kötet. Bp. 1984. 297–298.

⁹ Kiss Lajos. 156. Ezekben a falvakban az emberek „még 60 évvel ezelőtt szinte érintetlenül éltek a maguk népi életét. Közülük Haraszti őrizte meg — szinte tökéletes elszigeteltsége következtében — a legrégebb életformát. Az egész nyelvsziget közel két évszázada törzsnépétől elszakadva

A hangfelvételek elkészítése

Kiss Lajos Kodály Zoltán biztatására már 1938 és 1940 között több gyűjtést végzett, 1957–58-ban számos hangfelvételt is készített a négy elszigetelt magyarlakta településen, majd előadásokban és közleményekben foglalkozott e vidék népzenejével.¹⁰ Az utolsó, 1968-ban indított gyűjtőutak során gyakran a már ismert —akkor már harminc évvel idősebb— énekesekkel készültek felvételek, akiket még életben talált és akiktől a genfizsoltár-hagyaték ránk maradt. A szlavóniai virrasztóénekekről írott tanulmányában feltüntetett énekesek néhány kivétellel ugyanazok, akik a 60-as évek végén a genfi zsoltárokat énekeltek szalagra mikrofonja előtt.¹¹ Kiss Lajos így fogalmazta meg a szlavóniai szóránymagyarság különös, parlando énekét:

„Szlavóniai virrasztó énekeink legfőbb értéke a régi dallamok megőrzése mellett különleges régies előadásmódjuk. Ezt már első ottani gyűjtéseim alkalmával megállapíthattam, amikor a református gyülekezet együttes éneklését hallgattam meg. Megdöbbenő volt, mennyire eltérnek dallamban és hangnemben a hivatalos zsoltár- és dicséret-dallamoktól. Előadásuk azonban a tipikus egyenletes, lassú tömegéneklés jellegét mutatta, amely nem árulta el azt a finom, a szöveg prozódiajához simuló parlando-lüktetésű, ékesítésekben gazdag, egy régi, letűnt énekkultúra emlékeit visszaidéző énekművészetet, amely e vidék éneklésmódját jellemzi. Ez a régies, ódon bájú éneklésmód csak akkor tárult elém a maga teljes szépségében, amikor a legjobb énekeseket egyenként vagy kettes-hármas csoportban hallhattam. A dallamok régies jegyeinek, a felsőjárású alaknak, pentaton hajlamnak és az igen gyakori frigezésnek hatását szinte az exotikumig fokozza a bizonytalan —illetve többféleképpen megjelenő— tercek és szeptimák folytán keletkezett bővített másodok használata. De talán legmélyebben az a csodálatos, tudatos melizmatikus díszítéssel teli éneklésmód hat, amely ma már alig van meg másutt a keleti magyar nyelvterületeken kívül. A más vidékeken már csak csökevényes, apró

élte sajátos életét, így nem csoda, hogy régi néphagyományaihoz féltékenyen ragaszkodva a magyarországi reformáció elejéről, tehát a XVI. századból származó olyan dallamanyagot is megőrzött, amely a jórészt XVII. századi, részben barokk hatást is felmutató Sopron megyei anyagnál kerek 100 évvel korábbi.” Kiss Lajos. 156. Vö. továbbá: *A Magyar Népzene Tára III/A–B: Lakodalom*. Sajtó alá rend. Kiss Lajos Budapest 1955–1956; Vargyas Lajos: *Körögyi (szlavóniai) népballadák, balladás történetek, balladás dalok*. Újvidék 1976.

¹⁰ A gyűjtőutak köszönhető a *Délvidéki daloskönyv* című kiadvány megjelenése. *108 magyar népdal*. Bp. 1943. Továbbá: „A szlavóniai szigetmagyarság ősi népzeneje”, *Kalangya* 1941/1–2. 1–30; „Szlavóniai magyar népdalok”, in *Emlékkönyv Kodály 60. születésnapjára*. Szerk. Gunda Béla. Budapest 1943. 317–321; „A szlavóniai magyar népsziget népzeneje”, *A MTA Nyelv- és Irodalomtudományi Osztályának Közleményei XIV* (1958) 269–311; „A szlavóniai magyar virrasztóénekek zene-történeti jelentősége”, *A MTA Nyelv- és Irodalomtudományi Osztályának Közleményei XXII* (1965) 123–147; „Köszöntők a jugoszláviai magyar népzeneben”, *Hungarológiai Intézet Tud. Közl.* 1972. 14/11–12.

¹¹ Kiss Lajos, 158., 17. lábjegyzet.

hangokra szorítózkodó cifrázási mód a maga kis lendületű, sokszor modorosan nyúlós éneklésével művészileg lényegesen alacsonyabb rendű.”¹²

A zenekutató már korábban, az 1958-ban közzétett tanulmányában leírta a határvidékekkel kapcsolatos népzenei észrevételeit: „Régi tapasztalata a népzenetudománynak, hogy a népek etnográfiai határai, a peremvidékek őrzik meg legnagyobb bőségben, legépebb alakban és legtovább a népi hagyományokat. Ennek magyarázata igen egyszerű: a néprajzi határokon fokozott mértékben hangsúlyozódnak ki a népi jellegzetességek mind tárgyi, mind szellemi síkon a szomszédos idegen etnikum hatására. Ugyanennek ösztökélő hatása alatt új formák is születnek [...]”¹³

Amikor 1968 telén Kiss Lajos ismét a Délvidékre utazott, hogy énekesével a genfiszoltár-sorozat felvételeit elkészítse, nem a templomban, hanem saját otthonukban találkozott a jól ismert idős emberekkel. A felvételek az énekes által választott tempót, hangfekvést rögzítik anélkül, hogy akár orgonához, akár a közösség énekéhez kellett volna igazodniuk. Az elszigetelt magyar falvak énekesei nem ismerték az anyaországi gyakorlatot, és azt a hagyományt örökítették meg számunkra, amelyben az utolsó változtatás a XIX. század végén lehetett, de sokkal valószínűbb, hogy mint Gyöke Illésné (1881) emlékezik, aki édesapjától tanulta az éneket, nemzedékekkel korábbról való hagyomány kel életre az adatközlők ajkán.

... énökös embör vout, oszt vitt éneklőbe mindég á kárjá alatt. Osztán mindég belégyákoroltám, hogy mondjam — benne születtem, ... az énököket én mind megtanútám, és háot á fálubá igön szeretik, de nem tudják úgy, há nem ény vezetöm, diktálom és nyútom is.¹⁴

A kórógyi *Kis Gyöke Sándor* 1889-ben született, a felvételek idején közel nyolcvanéves volt (1968. november vége, december eleje). A fáradt, de még mindig erőt sugárzó énekes imádság összefogottan, a szöveg érthetőségéhez mért tempóban, tagoltan, sokszor a 6/8-os lejtés könnyedségét segítségül véve hangzik, s benne a vidék dialektusa tisztán van jelen a felmenő pentachordokban (dó-ré-mi-fi-szó) és a félhangos alsó-felső váltóhangokban (szó-fi-szó, lá-tá-lá). A zsoltárok —az idős ember alázatával és mély életbölcsségével átítatva— megrendítik a hallgatót.

A szintén Kórógyon élő *Izsák János* 1910-es születésű. Ő is ez a gyülekezet nevelte, a dallamformálás, a ritmikai mozgás alig-alig tér el a nyolcvan éves Kiss Gyöke Sándor énekétől. Hangja érces, erős, az élet derekán ereje teljében levő férfiember megszólalása, aki a tempót nem alakítja az összetartozó gondolatokhoz, zenei sorokhoz, hanem meg-megszakítja esetleg a szavakat is, egy-egy levegővételért, a hangerő, vivőerő lendületéből nem engedve.

¹² I. m. 158.

¹³ Kiss Lajos: „A szlavóniai magyar népsziget népzeneje” (Ld. fent a 10. lábjegyzetben.)

¹⁴ Kiss Lajos. 157.

Verőce vármegyéből, Szentlászlóról két énekessel készültek nagyobb számban zsoltárfelvételek. *Lavada József* (1900) éneke hasonló Izsák Jánoséhoz, érces hangszínével és néha szótagoló előadásával, azonban a zsoltárok ritmusában az éles pontozás, a rövid és hosszú szótagok határozott elkülönülése egyénibbé teszi az ő előadását, személyes, sajátos erőt sugároz a Délvidéken olyan jellegzetes elsimító, lekerekített, 6/8-os lejtésű „recitáció” ellenében. A szintén szentlászlói énekes, a 75 éves *Tóth József* puhán megszólaló hangja, a szöveghez finoman alkalmazkodó ritmusa beszédszerűvé teszi a szövegek éneklését, a sorvégeken szépen elpihenő gondolatok lecsengésére is elegendő időt hagyva.

A legidősebb és a legfiatalabb énekesről külön is meg kell emlékeznünk. *Sülyös Palkó Jánosné Illés Julis* 1877-ben született, így a felvételek idején 81. életévében volt. A 40. zsoltárt énekelte el még 1958 januárjában az asszonyok éneklésmódját, hangképzését azon a vidéken jellemző vékony, nem hangos, szép tiszta hangon, magától értődő természetességgel. A legfiatalabb énekes, akitől kilenc zsoltárfelvétel maradt ránk, a kórógyi *Gyöke Illés* 1928-ban született. Ő már egy más kor, a XX. század első felének gyakorlatát idézi, azt az egyenletes, a negyedeket és nyolcadokat kiegyenlítő éneklésmódot, amely a Bács megyei Kossuthfalván vagy a Baranya megyei Várdarócon énekel zsoltárfelvételeken is hallható. Érdekes megfigyelni a keményen ejtett mássalhangzókat, melyek nemcsak a szavak végén, de a szavak közepén is jellegzetesek. A „paizsom” szó ejtésében a nyílt „i” hangzása feltűnő, ilyen ejtéssel nem találkozunk sem a délvidéki, sem a többi —Baranya, Bács-Bodrog, Pest-Pilis-Solt-Kiskun, Zemplén és Kolozs (vár)megyében készült —felvételen.

A genfizsoltár-felvételek elemzése: dallami, ritmikai módosulások

A genfi dallamok szlavóniai felvételeit végighallgatva szembetűnő sajátosságokra kell felhívunk a figyelmet. Melyek ezek?

I. Dallami változások

1. A hangnem változása
2. Hangközváltozások
3. Felfelé mozgó tetra- és pentachord-dallamívek módosulása
4. Váltóhangok
5. Bővítettmásod-lépések a dallamokban

II. Ritmikai változások

III. Szövegváltozatok: a halottas és virrasztó énekek ritmikai és dallami módosulásai

Melléketben közlöm az itt idézett zsoltárok kottáját, mely az eredeti lejegyzés pontos mása;¹⁵ így tartalmazza a felvétel lemezszámát, az énekes nevét, életkorát, a felvétel helyét és idejét, valamint a gyűjtő nevét.

¹⁵ A Kiss Lajos 1963-as Kolozs megyei és 1968–69-es, elsősorban szlavóniai és bácskai gyűjtéséből származó genfi zsoltárokat hangfelvételtől zömében Paksa Katalin népzenekutató jegyezte le.

A Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézetének Népzenei Archívumában őrzött genfizsoltár-felvételekből negyvenegyet választottam elemzésre. A megfelelő zsoltárfelvételre a lemezszám megjelölésével utalok.

I. Dallami változások

1. 1. *A hangnem változása*

- dórból eolba,
- mixolídból dórba,
- fríg hangnemi fordulatok,
- ingadozó hangnem.

Az alábbiakban igyekszem néhány jellegzetes példára utalni, amelyekben a fenti dallamjegyek egyértelműen jelen vannak.

A dór hangnemű zsoltárok között öt felvételen a dallam meghatározott fordulatai egyértelműen az eol hangnem hangközeire módosulnak:

28. zsoltár: Hozzád kiáltok, kegyes Uram	AP 6977b
37. zsoltár: Ne bosszankodjál a gonosztévőkre	AP 6982p, AP 6996h
61. zsoltár: Kiáltásom halld meg, Isten	AP 6977n, AP 6996p
80. zsoltár: Hallgasd meg, Izrael pásztora	AP 6978f, AP 6981e
88. zsoltár: Úr Isten, én üdvösségem	AP 6996l, AP 6997d

A mixolíd dallam átalakulása dór hangnembe:

46. zsoltár: Az Isten a mi reménységünk	AP 6977k

A dór dallam alakulása fríg hangnembe:

26. zsoltár: Légy ítélőm, Uram	AP 6996f

Fríg hangnemi fordulatok:

23. zsoltár: Az Úr énnékem őriző pásztorom	AP 6976l, AP 6991g
40. zsoltár: Várván vártam a felséges Urat	AP 6974c

Hangnemi ingadozás figyelhető meg a 139. zsoltár (a 30. zsoltár dallamára) felvételén, melyen az eredeti dallam mixolíd hangnemű, a kórógyi Kis Gyöke Sándor azonban végig dór dallamként énekl. Az ötödik, lefutó dallamsorban „visszaidézi” az eredeti dallamot.

I. 2. *Hangközváltozások*

Az élő előadás alapján lejegyzett dallamok természetesen sok olyan hangot is feltüntetnek, melyek a díszítést, az egy-egy terclépést átkötő szekundlépéseket is közlik. Ez esetben csak olyan hangközváltozásra utalok, amely a dallam főhangjaiban hoz eltérést és ezekre új szótag is esik.

A dallam legelején vagy valamely dallamsor elején történt hangközváltozásra a következő formában találhatunk példákat:

A tanulmányunkhoz csatlakozó dallamközlés szinte teljes egészében az általa készített, a MTA Zenetudományi Intézete Népzenei Archívumában őrzött támlapokon alapul. A lejegyző nevét (Paksa K.) így nem adjuk meg külön-külön minden egyes esetben; a kivételes eseteket viszont feltüntetjük mind a kottapéldákon, mind a mellékelt reprodukált támlapoknál.

- a) tiszta kvint helyett tisztakvartlépés a sor elején,
 b) tiszta kvart helyett kisterclépés ugyanígy,
 c) egyéb, pl. tiszta kvart helyett szekund- vagy prímhangköz.
- a.) A tisztakvintlépéssel kezdődő zsolttárok között az első hangköz tiszta kvart-ra változott a következő zsolttárokból:
3. zsolttár: Ó, mely sokan vannak AP 6995j
 33. zsolttár: Nosza, istenfélő szent hívek AP 6980m
 91. zsolttár: Aki a felséges Úrnak AP 6978k
- Nem a dallam fejezől, hanem a dallam egyik soránál a tisztakvintlépés helyett tisztakvartlépést hallunk mindkét délvidéki felvételen:
19. zsolttár: Az egek beszélnek AP 6976k, AP 6980j
- b.) Tiszta kvart helyett kisterclépésre változott az első hangköz:
60. zsolttár: Minket, Úr Isten, elhagyál AP 6996o
 99. zsolttár: Az Úr országol AP 6982j
- c.) Az egyéb hangközváltozások között néhány jelenségre hívom fel a figyelmet. A felfelé lépő tiszta kvart helyett nagyszekundlépéssel indít Lavada József és a kórógyi Izsák János is:
61. zsolttár: Kiáltásom halld meg, Isten¹⁶ AP 6996p és AP 6977n
- A 80. zsolttár utolsó dallamsorában a kezdő kisterclépés helyett egyértelmű szekundlépést hallunk Izsák Jánostól. AP 6978f
- A 60. zsolttár utolsó előtti sorában a fellépő kisterc helyett tisztaprím-hangköz hallunk az „Építsd” szó alatt. AP 6996o

I. 3. Felfelé mozgó tetra- és pentachord-dallamívek módosulása

E jelenségre a dallamokban való rendkívül gyakori előfordulás miatt szintén csak néhány kiemelt példával utalok. A *d-r-m-f-s* dallamlépések helyett *d-r-m-fi-s* vagy *m-f-s-l* helyett *m-fi-szi-l*, *l-t-d-r* helyett *l-t-di-r* lépések hangzanak el, pl.

3. zsolttár: Ó mely sokan vannak: „sokan azt alítják” AP 6995j
 26. zsolttár: Légy ítélőm, Uram: „Mert hűséggel jártam” AP 6976o,
 AP 6996f
 46. zsolttár: Az Isten a mi reménységünk: „föld megrendülne” AP 6977k
 68. zsolttár: Hogyha felindul az Isten (1. sor) AP 6978c
 74. zsolttár: Miért vetsz el minket így, Úr Isten: „juhaidnak” AP 6978d
 84. zsolttár: Ó, seregeknek Istene: „Az én lelkem” AP 6978h
 90. zsolttár: Tebenned bízunk: „Hogy még sem ég” AP 6974d
 96. zsolttár: Énekeljétek, minden népek: „Dicséretet” AP 6978l

¹⁶ A 61. zsolttár első, nagymásodlépésének kérdésével foglalkozik Fekete Csaba: „Szenci Molnár zsolttárdallamainak forrása”, *Magyar Zene* 42 (2004) 37–46., valamint Losonczy Katalin: „A genfi zsolttárok a magyar református énekeskönyvekben a XVIII–XIX. század fordulóján”, in *Socia ex-sultatione*. A Rajeczky Benjamin születésének 100. évfordulóján tartott tudományos ülésszak előadásai. Bp. 2003. 195–202.

I. 4. Váltóhangok

A szlavóniai szórványtelepüléseken készült zsolnárfelvételeken az alsó váltóhangok úgyszólván mindig kismásodok, nemcsak a sorvégeken, hanem bármely helyen a dallam során. Ezek a következők lehetnek:

ré-dó-ré helyett *ré-di-ré*
szó-fá-szó helyett *szó-fi-szó*
lá-szó-lá helyett *lá-szi-lá*.

Ilyen fordulatok hallhatóak például a következő felvételeken (az 1–40. zsolnárok közül válogatva):

2. zsolná: Miért zúgolódnak a pogányok?	AP 6991d, AP 6995 i
20. zsolná: Az Úr tégedet meghallgasson	AP 6982m
21. zsolná: Örvendez, Uram, a király	AP 6982n
23. zsolná: Az Úr énnékem őriző pásztorom	AP 6976l, AP 6991f, AP 6991g
27. zsolná: Az Úristen az én világosságom	AP 6977a
28. zsolná: Hozzád kiáltok, kegyes Uram	AP 6977b, AP 6991h
31. zsolná: Uram, én csak tebenned bíztam	AP 6996g
40. zsolná: Várván vártam a felséges Urat	AP 6974c
Nem ritka a dallamban előforduló felső váltóhang alsóra módosulása:	
21. zsolná: Örvendez, Uram, a király 2. sor	AP 6982n
25. zsolná: Szívemet hozzád emelem 8. sor	AP 6996e
116. zsolná: Szeretem és áldom az Úr Istent 4. sor	AP 6984d

I. 5. Bővítettmásod-lépések a dallamokban

2. zsolná: Miért zúgolódnak a pogányok 4. sor	AP 6995i
10. zsolná: Mire távozol tőlünk 4. sor	AP 6991e
23. zsolná: Az Úr énnékem őriző pásztorom 5. sor	AP 6991f
26. zsolná: Légy ítélőm, Uram 1. sor	AP 6976o, AP 6996f
37. zsolná: Ne bosszankodjál 3. sor	AP 6996h
38. zsolná: Haragodnak nagy voltában 3. sor	AP 6995l
45. zsolná: Egy szép dolgot hoz elő 5. sor	AP 6996i
46. zsolná: Az Isten a mi reménységünk 7. sor	AP 6977k
91. zsolná: Aki a felséges Úrnak 1. sor	AP 6978k
125. zsolná: Akik bíznak az Úr Istenben 5. sor	AP 6981n
128. zsolná: Boldog az ember nyilván 4. sor	AP 6984h

Az alábbiakban három magyar népdalt idézek, melyeket Kiss Lajos még szlavóniai gyűjtőútjai kezdetén, 1940-ben jegyzett le.¹⁷ Az első két kottapéldához

¹⁷ *Délvidéki daloskönyv. 108 magyar népdal.* Budapest 1943. 1., 3., 6. szám (8., 10., 13. old.) A forrásunkban Kiss Lajos által —kizárólag az 1940–43 közötti időszakban— Lászlófalva névvel illetett helység Szentlászlóval azonos; jelenlegi közlésünkben a földrajzi nevek egységes használatára törekedve az utóbbit adtuk meg.

megjegyzéseket fűzött, mindkettőben kiemelve azt, hogy a dallamokat a legősibb fődallamok között tarthatjuk számon. Ha ezekben egyértelmű a bővített-másod-lépések éneklése, és —mint a gyűjtő megjegyezte— mindenki tudja és énekl a vidéken, magyarázatot kaphatunk arra, miért olyan gyakori a genfizoltár-dallamokban is a bővített lépés megjelenése. Ezeket a népdalokat idézte később is, a Szlavónia népzenejét ismertető kiadványaiban, előadásában.¹⁸

Réce, ruca közbe hal van

Lászlófalva [Szentlászló] 1940

Gyöke Illésné sz. Kántor Mária, 58 éves

Szabadon J. 24-90.

Re - ce, ru - ca köz - be Hal van a ve - is - ba,
Gye - re, kis an - gyal - nám, Fog - juk ki be - lö - ke.

The image shows a musical score for a folk song. It consists of two staves of music in a single system. The first staff has a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The melody is written in a simple, folk-like style. Below the first staff, the lyrics are written in Hungarian: "Re - ce, ru - ca köz - be Hal van a ve - is - ba,". The second staff continues the melody, and below it, the lyrics are: "Gye - re, kis an - gyal - nám, Fog - juk ki be - lö - ke." The score is titled "Szabadon J. 24-90." at the top left.

„A szlavóniai magyarság egyik ősi fődallama lehetett. Számptalan dallam-és szövegváltozatban él az említett területen. Szerkezete quintelő, hangneme fríg. Ugyanez a dallam megvan a több száz kilométerre fekvő, azóta a Bánságba telepített bukovinai magyarságnál is.”

Imhol kerekedik egy fekete fölő

Kórógy 1940

Péter István, 43 éves

Szabadon, beszélve J. 192-198

Im - hol ke - re - ké - dik
Egy fe - ke - te föl - hő,
Ab - ba tol - lász - ko - dik
Sár - ga lá - bű hol - ló.

The image shows a musical score for a folk song. It consists of four staves of music in a single system. The first staff has a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The melody is written in a simple, folk-like style. Below the first staff, the lyrics are written in Hungarian: "Im - hol ke - re - ké - dik". The second staff continues the melody, and below it, the lyrics are: "Egy fe - ke - te föl - hő,". The third staff continues the melody, and below it, the lyrics are: "Ab - ba tol - lász - ko - dik". The fourth staff continues the melody, and below it, the lyrics are: "Sár - ga lá - bű hol - ló." The score is titled "Szabadon, beszélve J. 192-198" at the top left.

„Ma is tudja e dallamot majdnem mindenki és számtalan változatban él mind a három ősi magyar faluban.”

¹⁸ Vö. Kiss Lajos: „A szlavóniai magyar népsziget népzeneje”, 276–277, 283–284. (Ld. 10. jegyzet.)

Ihatnám én, de nincs mit

Lászlófalva [Szentlászló] 1940.

Varga József, 45 éves

Tánclepés J. 1940

I - hat - nám én, de nincs mit,
 Bor - ért küld - nék, de nincs jót!
 Be - teg az én ga - lam - bom,
 Még - is el - mén, ha mon - dom!

A szlavóniai virrasztó énekekről írott Kiss Lajos-tanulmányban¹⁹ a közölt 20 dallam első két kottapéldája 1-1 genfi zsoltárdallam adaptációja, halottas szövegekkel. A zsoltárénekléssel kapcsolatban a következőket írja: „...hangnemben már van különbség, ... és emiatt egyes hangok módosult alakban jelentkeznek a népi változatokban. Az f helyett sokszor fizs van, az e helyett pedig esz.”²⁰

A magányos énekesek zsoltáréneklése bővítetthangköz-lépései a vidék népzenejének jellegzetességei. A zsoltárénekes úgy énekel, mint saját vidékének népdalait; mert a zsoltárok is rég az övék, csak nevükben viselik a „genfi” elnevezést.

II. Ritmikai változások

A zsoltárdallamok szövegprozódiához simuló parlando lüktetését, e régi magyar vidék énekkultúráját semmi nem jellemzi mélyebben, mint a ritmus sajátos, rubato kezelése. E „régies, ódon bájú” éneklésmódot Kiss Lajos a genfi zsoltárokkal kapcsolatosan a következőképpen jellemzi:

„A genfi zsoltárok 124 dallama óriási hatással volt a népéneklésre, így a zsoltáréneklés kultusza igen erős volt Szlavóniában is. Sok zsoltárdallamot —főleg a modiális(!) és ezek között is a pentaton vázú típusokat— a nép könnyen magáévá tette. Viszont a bonyolult strófaszervezetűek távol állottak a nép ízlésétől, éppen úgy, mint az idegenes ritmus is. Ilyenkor a nép az idegen stílusjegyeket a maga ízlése szerint átalakította; főleg a ritmus tekintetében látunk meglepő eltéréseket. [...] a könnyed, nemcsak a szövegprozódia hatása alatt keletkezett, hanem önálló zenei célzatú franciás ritmust népünk nem veszi át, hanem a maga ízlése szerint megváltoztatja. Különösen a hosszú értékekkel kezdődő ritmusképletek teljesen idegenek népünknek, amint a bonyolultabb

¹⁹ Kiss Lajos. A gyűjtés akkori (1966) állása szerint Kiss L. hat zsoltár- és két hivatalos dicséret-dallammal számolt. *I.m.* 158.

²⁰ Kiss Lajos. 159.

szinkópás képletek is. Sok triolás (ill. 3/8-os, 6/8-os, sőt egyéb) képletet találunk. A nyomtatott dallamtól eltérnek a népi változatok szabad parlandorubato előadásukkal és bőséges cifrázatukkal.”²¹

Lássunk néhány példát az elsímító 6/8-os és triolás képletekből!

2. zsoltár: Miért zúgolódnak a pogányok	AP 6991d
10. zsoltár: Mire távozol tőlünk, Úr Isten	AP 6991e
19. zsoltár: Az egek beszélnek	AP 6976k és AP 6980j
23. zsoltár: Az Úr énnékem őriző pásztorom	AP 6976l
26. zsoltár: Légy ítélőm, Uram	AP 6996f
37. zsoltár: Ne bosszankodjál a gonosztevőkre	AP 6982p
40. zsoltár: Várván vártam a felséges Urat	AP 6974c
61. zsoltár: Kiáltásom halld meg, Isten	AP 6996p
66. zsoltár: Örvendj, egész föld, az Istennek	AP 6978b
74. zsoltár: Miért vetsz minket így el	AP 6978d
77. zsoltár: Az Istenhez az én szómat	AP 6981b
80. zsoltár: Hallgass meg, Izráel pásztor	AP 6981e
88. zsoltár: Úr Isten, én idvességem	AP 6981g
90. zsoltár: Tebenned bízunk eleitől fogva	Ap 6974d
102. zsoltár: Hallgasd meg, Uram, kérésem	AP 6974e
116. zsoltár: Szeretem és áldom az Úr Istent	AP 6997g
128. zsoltár: Boldog az ember nyilván	AP 6984h
135. zsoltár: Áldjátok az Úr nevét	AP 6985c

III. Szövegváltozatok: a halottas és virrasztó énekek ritmikai és dallami módosulásai

Az élet nagy fordulói közül a szlavóniai falvakban a halálhoz és a temetéshez fűződik a legtöbb szokás, hiedelem, és ezek némelyike a felvételek idején, az 1970-es évek táján is szívósan tartotta magát. A felravatalozás a tisztaszobában történt, ahonnan a bútorok többségét ilyenkor kihordták. A többnyire előre megvett szemfedőből egy darabot levágtak, elégették, és ennek füstjével védekeztek a hazajáró lélek ellen. Általában a temetésig minden órában hangoztak. Ha látogató jött és elment, annak nem köszöntek, nem kísérték ki. Ha a halott idős volt, a temetésre már jó előre felkészültek.

A magyarlakta vidékeken, így a szlavóniai magyar nyelvszigeten is három részből állt a virrasztás. A siratás a közvetlen hozzátartozók kötelessége volt, a falu közössége virrasztott, majd a végső tisztesség megadása után a hivatalos szertartást a pap végezte minden településen.

A szentlászlói virrasztó előénekesét, Gyöke Illésnéét idézzük:

Este elményünk à halottas haozho, összegyűjünk àsz énöklők, vágunk egy nyócàn-tizen. És àkkor mondják, hogy: — Újönök àz àsztàhó! Odaűjünk,

²¹ Kiss Lajos. 159.

elkezdünk énekolni à hálott mellett, előbb még imàkozzunk szóval à hálott me'lett is. Mondjunk válàmi szépet: — Nyúgodjon békével, szögénke még-pihent, nem szenved többé — úgy uján válàmit. És à'kor elkezdünk énekelni, à'kkor haot à közelèbbi rokonok siràtjaok, félhàngzón. Mikor elaol az énök, àkkor siràtjaok, mikor pedig énökøjünk, àkkor hällgàtjaok, mög sírnàk. ... én vàgyok à kezdő, és à'kó szép énököket énökøjünk, fiàtàlokrà fiàtàlok énököket, az öregèbbeke öregèbbeke; vàgy àki mà vaorvàn vaortà à hàlaolt, àrà énökøjünk ojànt: „Vaorvàn vartàm à fòlséges Uràt.” Àki pedig fìjitàl, àz: „Rúzsàviraogszaol korom.” — À szép énököket énökøjünk egész tizènkét óraoig. Àkkor haot elindújunk hàzzà, és àkkor haot én mondok ojàn szép utóénököt: „Jer hà'gyuk itt öt àlunni.” Àkkor mondom, hogy: — À jó Isten haot nyugtàsà még, éleget kínlódott, most màn mégpihent, nyugtàsà még àz ànyàfòdibe! Àvvàl mènjük ki, és àkkor kész, tizènkét órà, vàgy èggy óra jis lehet èjfél utaon.²²

A 40. zsoltàrból (Vàrvàn vartàm) két, virrasztàskor énekelt felvétel készült. Kiss Lajos egymás alá írva mutatja a két dallamot, alattuk pedig az 1565-ös Jaqui-kiadás dallamát eredeti francia szöveggel (a könnyebb összehasonlítás érdekében G-kulcsban).²³

A Szentlászlón énekelt virrasztó dallama ritmikai tekintetben kötetlenebb, a szöveg prozódijához simul. Mindössze egy hangban tér el az eredeti dallamtól, azonban kevesebb díszítòhang ékíti. A második, zsoltàrszöveggel énekelt, haraszti változat dallama megegyezik a genfivel, az egyenletes értékekben való mozgás inkább a református gyülekezetek közös énekében élò hatást mutatja, az énekes gazdag díszítésével. Mindkét változat kerüli és dallamos szekundlépéssel tölti ki az eredeti dallam tercugrásait. A kezdéseknél rávezetò, alátámasztó elòkét hallunk, a lefelé szálló szekundok végén utókatát.²⁴

Ha a virrasztàskor énekelt genfi zsoltàrokat tekinthetjük adaptációnak, meghatározott alkalommal énekelt szövegek „ad notam” elòadásának, úgy levonható az a következtetés, hogy a genfi dallam ilyenkor is — bár jól felismerhető marad, önálló életre kel, ritmusában gyakran elhagyja az eredetit és szabadon alkalmazkodik új szövegéhez. Másrészt dallamában módosulhat, esetleg tömörít, átvesz bizonyos fordulatokat más dallamból is, és leginkább felveszi a vidék òsi népzenejének jellegzetes fordulatait, hangközlépéseit, így válva teljesen az övékévé, magyarrà és öröklòdòvé — évszázadokon át.²⁵

²² Kiss Lajos. 157.

²³ Kiss Lajos. 179–180.

²⁴ AP 1895b és AP 1922c.

²⁵ Ld. még 35. zs., AP 1900b és 38. zs., AP 1928g felvételeket. — A genfizsoltàr-dallamok ad notam-életéről Szenci Molnár Albert Psalteriumának ismertetésekor írtam disszertációmban, majd Losonczy István és Szònyi Benjàmin énekeskönyvével kapcsolatban is. A Benedek-féle 1806-os énekeskönyvben a régi magyar dicséreteket szinte kiszorította a genfi zsoltàrokat ad notam-ként felhasznàló új énekerskòltészet.

Kiss Lajos összefoglaló szavait a virrasztáskor énekelt zoltárokról a szlavóniai magyar zoltáréneklés általános jellemzéseként is értékelhetjük. A genfi dallamok elsősorban parlando előadásmódjukkal, másodsor, de nem utolsósorban a vidék népzenei jellegzetességeivel összhangban, melyekre igyekeztem rámutatni, egyedivé, utánozhatatlanná váltak az évszázadok alatt; élő hagyományukat az 1970 táján készült felvételek örökítették meg az utókornak.

*

Mielőtt a Szlavónián kívüli, jóval szerényebb anyag tárgyalására térnénk, vegyük szemügyre az összes tárgyalt zoltárfelvételt abból a szempontból, hogy mely zoltárokból készült a legtöbb felvétel és mely zoltárokból nem készült. Az adatközlők valószínűleg csak azokat vállalták, amelyek valahol az évtizedek mindennapos gyakorlatában rendszeresen előfordultak. Nem kell más magyarázatot keresnünk, hiszen az énekesek a hagyományt őrizték, melyből csak a mélyen gyökerező és ápolt dallamanyag hívható elő a magányos énekes emlékezetéből.

A zoltár száma	Szlavónia (Szerém, Verőce)	Erdély (Kolozs, Maros-Torda, Torontál)	Baranya	Bács-Bodrog	Pest-Pilis-Solt-Kiskun	Zemplén	összesen
38.	6	1	1		1	1	10
90.	2	2	2		1		7
8.	1	2	3				6
23.	3		2		1		6
35.	1		3		1		5
42.	1	2	1		1		5
65.	2	2			1		5
80.	2	1	1	1			5
28.	3		1				4
33.	2	1	1				4

A 2., 6., 19., 24., 25., 40., 73., 84., 88., 103., 105., 146. és a 150. zoltárból 3-3 felvétel áll rendelkezésre. Számos zoltárból nem maradt felvétel 1970-ig. Vajon ezek a zoltárdallamok kiveszőben vannak, vagy nem sikerült megtalálni azt az énekest, aki tudta volna? A választ nem áll módomban megadni. A hiányról azonban tudnunk kell és a zoltárdallamok életével és a gyűlekezetek gyakorlatából való eltűnésével összefüggésben —ha ez is lehetséges magyarázat— érdemes levonni a megfelelő tanulságokat.

Nem készült felvétel: a 4., 7., 9., 11., 12., 13., 14., 17., 41., 44., 48., 49., 51., 52-56., 58., 59., 63., 67., 69., 70., 75-76., 82., 83., 85., 87., 93-95., 100., 101., 106-115., 118., 120-121., 123-124., 126-127., 129., 131-133., 136., 142-145., 147., 149.-ből, azaz összesen 63 zoltárból.

Zsoltárfelvételek Magyarország egyéb területeiről

A Trianon előtti Magyarország területéről félszáz népzenei felvétel készült — a szlavóniai másfélszáz felvételen kívül. Ezek között nagyobb számban Erdélyben és a déli Baranyában, valamivel kevesebb pedig megosztva Zemplénben, Bács-Bodrog és Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyében. A baranyai és erdélyi zsoltárfelvételek mellett nem mehetünk el említés nélkül.

Baranya megyében Várdarócon és Sepsén idős énekesek vallanak zsoltárikról. *Varga Józsefné Varga Éva* 88 éves volt 1968-ban, a felvétel idején. Négy zsoltárt őrzött meg a hangszalag az utókor számára, melyek közül a 19. lejegyzéséhez fűzött megjegyzésben Kiss Lajos inkább a zsoltárok romlásáról tesz említést, mintsemhogy hiteles változatnak tartotta volna azokat.²⁶

Papp Ferencné Czövek Irma énekében (sz. 1898.) egy régies, inkább az egyenletes értékekben mozgó, elő- és utóhangokkal ékesített előadás tűnik élénk. Fontos azonban figyelni, hogy a 23. zsoltár mindkét versszakának 4. sorában a modális nagymásodlépést tartja. A kisszekund-váltólépést azzal kerüli el, hogy a 2. dallamsor utolsó hangja előtt lelép, és alsó kvartról, ezzel az anynyira jellegzetesen magyar népdalokból örökölt lépéssel éri el a záróhangot.²⁷

Idézzük még a 35. zsoltárt, ahol a ritmus közelebb áll a nyomtatott kottához, de a parlando és a sok melizma — „az én lelkemnek” szövegrésznel mégis azt jelzi, hogy a dallam az övé, a zsoltár az ő imája, amelynek már semmilyen köze nincs a nyomtatott dallamhoz.²⁹

Zengővárkonyban, Baranya megyében Sárosi Bálint 1960-ban³⁰ megszólaltatta Fülep Lajos református lelkészt, akadémikust. Azonban Fülep Lajos nem csak énekelt, de beszélt is, üzenetet küldött az utókorak.³¹ A tudós 1927–1947-ig Zengővárkonyban lelkészként „önkéntes remeteségben” élt, és az ott élő hagyományt örököltette meg az utókor számára.

Zsoltárokat énekeltek ... Hadd jegyezzem meg egyúttal, a nép, legalábbis a dunántúli, nem mondja a nótáról, hogy éneklí. A nótát mondják vagy danolják. Aki éneklést mond, illendőségből tudatlan úrnak vagy idegennek tekintik, magukban megnevetik. A nóta nóta; ének a zsoltár. Ahogy

²⁶ 8. zsoltár: AP 6952i, 19. zsoltár: AP 6952k, 36. zsoltár: AP 6952g, 73. zsoltár: AP 6952j.

²⁷ 23. zsoltár: AP 6959g. A teljes zsoltárdallamot a függelékben Bereczky János lejegyzésében közöljük.

²⁹ 35. zsoltár: AP 6960d. Szintén Bereczky János lejegyzése.

³⁰ E gyűjtésből a 35. és 91. zsoltárt a tanulmány szerzője saját átírásában közli.

³¹ Fülep Lajos magyar művészettörténész, -filozófus, egyetemi tanár (1885, Budapest–1970 Budapest). 1904-től jelentek meg művészeti kritikái, tanulmányai a *Nyugatban* és más folyóiratokban. A *Szellem* c. folyóirat szerkesztője volt. A világnézet és a művészi fejlődés kölcsönös viszonyával, a magyarságnak az egyetemes kultúrában játszott szerepével foglalkozik *Magyar művészet* (1923), *Művészet és világnézet* (cikkek, tanulmányok, 1976) és *Európai művészet és magyar művészet* (1979) c. munkája. A *magyarországi művészet* c. összefoglaló mű (1956) szerkesztésében jelent meg. *Magyar Larousse Enciklopédia*. Főszerk. Ruzsinszky Éva—Szávai János. I. Bp. 1991. 942.

nem lehet zsolnárt danolni, úgy nem lehet nótát énekelni. A fiú gyerök, a lány lány. Aki valamennyit tudni akarja, így kérdezi: hány családja van? És van még jó néhány ilyen különbségtetés. ...

A zsolnárokat ezért énekeltem. Jó néhány évvel ezelött Bach népi motívumairól szólva előadáson voltam az ifjakkal, utána betértünk valahova vacsorázni. Bachról beszélgetve, mivel zsolnárok is eszömbé jutottak rulla, illusztrációképp énekelgettük őket, persze csak úgy, egymás közt, abban a zsúfoltságban, zsvajban. Ennek az estének az emléke valahogy megmaradt. No, ha eddig megmaradt, maradjon meg emlékezetül ez a néhány zsolnárt, hűséges ifjaimnak akkorra, amikor én már nem leszek. 1960. április 7-én.³²

Erről a vidékről idézzük még Kiss Lajos lejegyzésében a 23. zsolnárt laskói felvételét 1968-ból, abból a faluból, ahol annak idején Sztárai Mihály hirdette az ígét szóval és zengő énekevel.

A Bács-Bodrog megyei Bácskossuthfalván (Moravica) az 1897-es születésű Szöczi József vállalkozott arra, hogy tiszta, érces zengő hangon, különlegesen ejtett mássalhangzókkal azt a helyi népi hagyományt őrizze meg nekünk, melynek ma, a XXI. század elején valószínűleg már nem bukkanhatnánk a nyomára. Ismét hasonmásként közlöm a MTA Zenetudományi Intézete Népzenei Archívumának támlapját, ahol látható a hangzók ejtésének pontos jelölésére való törekvés is.³³

Erdély

Erdélyben 1970-ig mindössze 15 zsolnárfelvétel készült; azóta a MTA Zenetudományi Intézete munkatársai számos felvétellel gazdagították az élő népzenei felvételek anyagát. Mivel dolgozatom a genfi zsolnárok magyarországi történetének feldolgozását —a maga szerény keretei— között a XIX. század első harmadával lezárja, ezért az élő hagyomány megőrzéséből annak a zenei anyagnak ismertetését tűztem ki célul, ahol az énekesek még ennek a kornak, a XIX. század utolsó évtizedeinek szülöttei. Ők a trianoni országcsönkítés előtt, az egységes Magyarország területén éltek vagy szörványban, mint Szlavóniában, vagy nagyobb, egységes tömbben, nemzetiségekkel körülvéve, mint Erdélyben.

Körösfőn *Péntek Jánosné Szabó Julianna* (született 1896-ban) négy zsolnárt énekel Kiss Lajos mikrofonja előtt. Érces, erős hangon, egyenletes értékekben

³² AP 3859a, 90. zsolnárt; b, 35. zsolnárt; c, 91. zsolnárt. A lemezen a „d” sávon hallható az idézett szöveg Fülep Lajos elmondásában. Vö. továbbá: *Fülep Lajos emlékkönyv*. Cikkek, tanulmányok Fülep Lajos életéről és munkásságáról. Szerk. Tímár Árpád. Bp. 1985. 206.

³³ 22. zsolnárt: AP 7061a és 105. zsolnárt: AP 7061b, asszonyok, valamint 16. zsolnárt: AP 7061n., 22. zsolnárt: AP 7061o, 62. zsolnárt: AP 7061p, 80. zsolnárt: AP 7061r Szöczi József énekevel.

mozgó szöveggel, díszítve és hajlításokkal színezve szólalnak meg a zsoltárok az ő előadásában.³⁴

Sóváradon, Maros-Torda megyében, a református asszonyok éneke már azt a teljesen kiegyenlített, ez esetben dísztelen éneklésmódot mutatja, amely a XX. században olyan elterjedt volt nemcsak ezen a vidéken, de általában Magyarországon, mégis énekük, így hangszerkíséret nélkül, hangszínében egyedi és nekünk örök értékű.³⁵

Sárvásáron a 38. zsoltár halottas szöveggel is élt („Utas vagyok e világban”), melyet gazdagon díszítve *Ambrus Sándorné Márton Kata* (sz. 1901-ben) énekelt el 1969-ben.³⁶

Egyéb

A MTA Zenetudományi Intézetének Népzenei Archívuma az említetteken kívül a következő területekről őriz genfiszoltár-felvételeket: Kárpátalja (többszólamú zsoltárok), Kalotaszeg, Mezőség és Küküllő-mente. A genfi zsoltárok éneklésének többszólamú gyakorlatáról Szabó Csaba CD-ROM formájában megjelentetett dolgozata is számos tanulsággal szolgál. Ezek a felvételek azonban egy későbbi nemzedék, már a század első felében születettek éneklési gyakorlatáról szólnak.³⁷

*

Ha az elkövetkező években a Református Egyház Zsinata új énekeskönyv kiadására vállalkozik, igen fontos és nem mellőzhető, hogy a magyar nyelvű genfiszoltár-éneklés hangzó emlékeit is figyelembe vegye.

Megjegyzések a következő táblázat fejlécéhez:

* A zárójelbe tett N betű az „ad notam” gyakorlatra utal, a megadott zsoltárdallamra énekelt más szövegre (dicséret, halottas) hívja fel a figyelmet. A szövegre, az alkalomra és az előadásra vonatkozó megjegyzéseket a táblázat utolsó oszlopa tartalmazza.

+ A helységnevek és a vármegyék neve a magyar népzenei rendezésben és közreadásban bevett módon az 1913. évi helységnévtárban szereplő adatoknak felel meg.

† A gyűjtőket monogramjukkal jelöljük: Gábor Judit = GJ; Kiss Lajos = KL; Paulovics Géza = PG; Pusztai Jánosné = PJ; Sárosi Bálint = SB.

‡ Az archiválást szolgáló lemezek leltári száma a MTA Zenetudományi Intézete Népzenei Archívumának nyilvántartása szerint.

³⁴ 90. zsoltár: AP 5072b, Kiss Lajos végleges lejegyzése: faksimile. 77. zsoltár: AP 5076c, 42. zsoltár: AP 5076d, 8. zsoltár: AP 5076e.

³⁵ A felvételek az AP 11449b-g barázdáról hallgathatók. Lejegyezte: Dobszay László.

³⁶ A halottas felvétele az AP 7268e lemezen található.

³⁷ E helyen is köszönetet mondunk Németh Istvánnak, a MTA Zenetudományi Intézete munkatársának, hogy fejezetünkhöz a felvételeket kikereste, és CD formájában hozzáférhetővé tette nekünk mint a doktori disszertáció mellékletét.

zsoltár	szövegkezdet*	helység	felvétel helye*	vármegye	név	énekes	sz. év	felvétel ideje	gyűjtő	lemezszám
1.	Aki nem jár hitlenek tanácsán	Kórógy	Szerém	Szerém	Izsák János		1910	1968.11.30.	KL	AP 6976f
1.	Aki nem jár hitlenek tanácsán	Haraszi	Verőce	Verőce	Balázs Pipac Ferenc		1906	1969.01.17.	KL	AP 6995h
2.	Miért zúgolódnak a pogányok?	Haraszi	Verőce	Verőce	Balázs Pipac Ferenc		1906	1969.01.20.	KL	AP 6991d
2.	Miért zúgolódnak a pogányok?	Haraszi	Szerém	Szerém	Balázs Pipac Ferenc		1906	1969.01.17.	KL	AP 6995i
2.	Szolgálatok ez hatalmas Úrnak!	Kórógy	Szerém	Szerém	Kis Gyöke Sándor		1889	1968.12.01.	KL	AP 6980j
3.	Ó, mely sokan vannak	Kórógy	Szerém	Szerém	Izsák János		1910	1968.11.30.	KL	AP 6976g
3.	Ó, mely sokan vannak	Haraszi	Verőce	Verőce	Balázs Pipac Ferenc		1906	1969.01.17.	KL	AP 6995j
5.	Úr Isten, az én imádságom	Kórógy	Szerém	Szerém	Izsák János		1910	1968.11.30.	KL	AP 6976h
6.	Uram, te nagy haragodban	Kórógy	Szerém	Szerém	Kis Gyöke Sándor		1889	1968.11.29.	KL	AP 6973g
6.	Uram, te nagy haragodban	Kórógy	Szerém	Szerém	Izsák János		1910	1968.11.30.	KL	AP 6976i
6.	Uram, te nagy haragodban	Szentlászló	Verőce	Verőce	Tóth József		1894	1969.02.21.	KL	AP 6996b
8.	Ó, felséges Úr ²	Kőrösfő	Kolozs		Péntek Jánosné		1896	1963.04.13.	KL	AP 5076e
8.	Ó, felséges Úr	Sepse	Baranya	Baranya	Szabó Ilona		1880	1968.10.27.	KL	AP 6952i
8.	Ó, felséges Úr	Várdaróc	Baranya	Baranya	Varga Éva		1898	1968.11.04.	KL	AP 6960g
8.	Ó, felséges Úr	Kopács	Baranya	Baranya	Papp Ferencné		1910	1968.11.04.	KL	AP 6961k
8.	Ó, felséges Úr	Kórógy	Szerém	Szerém	Czövek Irma		1910	1968.11.30.	KL	AP 6976j
8.	Ó, felséges Úr	Hertelendy-falva	Torontál	Torontál	kilenc asszony		-	1968.11.17.	KL	AP 7087g
10.	Mire távozol tőlünk, Úr Isten	Haraszi	Verőce	Verőce	Izsák János		1906	1969.01.17.	KL	AP 6991e
15.	Uram, ki léssen lakója	Haraszi	Verőce	Verőce	Balázs Pipac Ferenc		1906	1969.01.17.	KL	AP 6995k
16.	Tarts meg engemet	Kórógy	Szerém	Szerém	Gyöke Illés		1928	1968.12.01.	KL	AP 6982k
16.	Tarts meg engemet	Bácskossuth-falva	Bács-Bodrog	Bács-Bodrog	Szóczi József		1897	1969.02.04.	KL	AP 7061n
18.	Ó, én Uram, ki erőt adsz	Kórógy	Szerém	Szerém	Gyöke Illés		1928	1968.12.01.	KL	AP 6982l
19.	Az egék beszélik	Sepse	Baranya	Baranya	Varga Józsefné		1880	1968.10.27.	KL	AP 6952k
19.	Az egék beszélik	Kórógy	Szerém	Szerém	Varga Éva		1910	1968.11.30.	KL	AP 6976k
19.	Az egék beszélik	Kórógy	Szerém	Szerém	Izsák János		1889	1968.12.01.	KL	AP 6980j
20.	Az Úr tégedet meghallgasson	Kórógy	Szerém	Szerém	Kis Gyöke Sándor		1928	1968.12.01.	KL	AP 6982m
20.	Az Úr tégedet meghallgasson	Kórógy	Szerém	Szerém	Gyöke Illés		1928	1968.12.01.	KL	AP 6982m

20.	Az Úr tégedet meghallgasson	Szentlászló	Verőce	Tóth József	1894	1969.02.21.	KL	AP 6996c
21.	Orvendez, Uram, a király	Kórógy	Szerém	Győke Illés	1928	1968.12.01.	KL	AP 6982n
22.	Én Istenem, én erős Istenem	Bácskossuth-falva	Bács-Bodrog	asszonyok	-	1969.02.04.	KL	AP 7061
22.	Én Istenem, én erős Istenem	Bácskossuth-falva	Bács-Bodrog	Szóczi József	1897	1969.02.04.	KL	AP 7061o
23.	Az Úr énnékem őriző pásztorom	Kecskemét	Pest-P-S-K	Madi Antal	1891	1968.05.10.	KL	AP 6505a
23.	Már oda térek, honnan testem (N) ³	Laskó	Baranya	asszonyok	-	1968.11.03.	KL	AP 6957h
23.	Az Úr énnékem őriző pásztorom	Várdaróc	Baranya	Papp Ferencné	1898	1968.11.04.	KL	AP 6959g
23.	Az Úr énnékem őriző pásztorom	Kórógy	Szerém	Czövek Irma	1910	1968.11.30.	KL	AP 6976l
23.	Az Úr énnékem őriző pásztorom	Haraszti	Verőce	Izsák János	1885	1969.01.17.	KL	AP 6991f
23.	Az Úr énnékem őriző pásztorom	Haraszti	Verőce	Balázs Pipac Ferenc	1906	1969.01.17.	KL	AP 6991g
24.	Az Úr bír ez egész földdel	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.11.30.	KL	AP 6976m
24.	Az Úr bír ez egész földdel	Kórógy	Szerém	Kis Győke Sándor	1889	1968.12.01.	KL	AP 6980k
24.	Az Úr bír ez egész földdel	Szentlászló	Verőce	Tóth József	1894	1969.02.21.	KL	AP 6996d
25.	Szívemet hozzád emelem	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.11.30.	KL	AP 6976n
25.	Szívemet hozzád emelem	Szentlászló	Verőce	Tóth József	1894	1969.02.21.	KL	AP 6996e
25.	Szívemet hozzád emelem	Sóvárad	Maros-T.	asszonyok	-	1970.01.02.	Pj	AP 11449f
26.	Légy ítélőm, Uram	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.11.30.	KL	AP 6976o
26.	Légy ítélőm, Uram	Szentlászló	Verőce	Tóth József	1894	1969.02.21.	KL	AP 6996f
27.	Az Úr Isten az én világosságom	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.11.30.	KL	AP 6977a
28.	Hozzád kiáltok, kegyes Uram	Várdaróc	Baranya	Papp Ferencné	1898	1968.11.04.	KL	AP 6959n
28.	Hozzád kiáltok, kegyes Uram	Kórógy	Szerém	Czövek Irma	1910	1968.11.30.	KL	AP 6977b
28.	Hozzád kiáltok, kegyes Uram	Kórógy	Szerém	Izsák János	1889	1968.12.01.	KL	AP 6980l
28.	Hozzád kiáltok, kegyes Uram	Haraszti	Verőce	Kis Győke Sándor	1886	1969.01.17.	KL	AP 6991h
29.	Mostan ti hatalmasak	Kórógy	Szerém	Ferenc Maris	1928	1968.12.01.	KL	AP 6982o
30.	Dicséletek, Uram, tégedet	Kórógy	Szerém	Győke Illés	1910	1968.11.30.	KL	AP 6977c
31.	Uram, én csak tebened bíztam	Haraszti	Verőce	Izsák János	1885	1969.01.17.	KL	AP 6991b
31.	Uram, én csak tebened bíztam	Szentlászló	Verőce	Ferenc Maris	1894	1969.02.21.	KL	AP 6996g
32.	Ó, mely boldog az oly ember	Kórógy	Szerém	Tóth József	1910	1968.11.30.	KL	AP 6977d
33.	Nosza, istenfélő szent hívek	Várdaróc	Baranya	Izsák János	1898	1968.11.04.	KL	AP 6959m
				Papp Ferencné				
				Czövek Irma				

33.	Nosza, istenfélő szent hívek	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.11.30.	KL	AP 6977e
33.	Nosza, istenfélő szent hívek	Kórógy	Szerém	Kis Gyöke Sándor	1889	1968.12.01.	KL	AP 6980m
33	Nosza, istenfélő szent hívek	Alsóttebe	Torontál	asszonyok	-	1968.12.09.	KL	AP 7052k
34.	Mindenkoron áldom	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.11.30.	KL	AP 6977f
35.	Perelj, Uram, perlfőmmel	Zengővárkony	Baranya	Fülep Lajos	1885	1960.04.08.	SB	AP 3859b
35.	Nincs már szívem félelmére (N) ⁴	Kecskeném	Pest-P-S-K	Madi Antal	1891	1968.05.10.	KL	AP 6502b
35.	Perelj, Uram, perlfőmmel ⁵	Vörösmart	Baranya	két asszony	1905	1968.10.24	KL	AP 6949j
35.	Perelj, Uram, perlfőmmel	Várdaróc	Baranya	Papp Ferencné	1898	1968.11.04.	KL	AP 6960d
				Czövek Irma				
35.	Perelj, Uram, perlfőmmel	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.11.30.	KL	AP 6977g
35.	Perelj, Uram, perlfőmmel	Szentlászló	Verőce	Gyöke Illésné Kántor Mária	1881	1958.01.26.	KL	AP 1900b
36.	A gonosztévőnek dolgán	Sepse	Baranya	Varga Józsefné	1880	1968.10.27.	KL	AP 6952g
				Varga Éva				
36.	A gonosztévőnek dolgán	Szentlászló	Verőce	Lavada József	1900	1969.02.21.	KL	AP 6996n
37.	Ne bosszankodjál	Kórógy	Szerém	Gyöke Illés	1928	1968.12.01.	KL	AP 6982p
37.	Ne bosszankodjál	Szentlászló	Verőce	Tóth József	1894	1969.02.21.	KL	AP 6996h
38.	Haragodnak nagy voltában ²	Kisgéres	Zemplén	Kis Tóth András	1886	1965.06.04.	KL	AP 5280c
38.	Haragodnak nagy voltában	Bogyiszló	Pest-Pilis- Solt-Kiskun	Maláti Miklósné	1902	1968.03.18.	PG	AP 6810g
				Tobi Judit				
38.	Haragodnak nagy voltában ⁶	Várdaróc	Baranya	Papp Ferencné	1898	1968.11.04.	KL	AP 6960c
				Czövek Irma				
38.	Haragodnak nagy voltában	Kórógy	Szerém	Kis Gyöke Sándor	1889	1968.11.29.	KL	AP 6974a
38.	Haragodnak nagy voltában	Kórógy	Szerém	Kis Gyöke Sándor	1889	1968.12.01.	KL	AP 6980n
38.	Haragodnak nagy voltában ⁷	Haraszti	Verőce	Balázs Pipac Ferenc	1906	1969.01.17.	KL	AP 6991i
38.	Haragodnak nagy voltában	Haraszti	Verőce	Balázs Pipac Ferenc	1906	1969.01.17.	KL	AP 6991j
38.	Haragodnak nagy voltában	Haraszti	Verőce	Balázs Pipac Ferenc	1906	1969.01.17.	KL	AP 6995l
38.	Utas vagyok e világban (N) ³	Sárvásár	Kolozs	Ambrus Sándorné	1901	1969.08.05.	KL	AP 7268e
				Márton Katalin				
38.	Haragodnak nagy voltában ²	Kórógy	Szerém	két asszony	-	1957.09.	KL	AP 1928g
39.	Magamban elvégezém	Kórógy	Szerém	Kis Gyöke Sándor	1889	1968.11.29.	KL	AP 6974b
39.	Magamban elvégezém	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.11.30.	KL	AP 6977h
40.	Várván vártam a felséges Urat	Kórógy	Szerém	Kis Gyöke Sándor	1889	1968.11.29.	KL	AP 6974c
40.	Várván vártam a felséges Urat	Kórógy	Szerém	Kis Gyöke Sándor	1889	1968.12.01.	KL	AP 6980o

40.	Várván vártam a felséges Urat	Haraszti	Verőce	Súlyos Palkó Jánosné Illés Julis	1877	1958.01.30.	KL	AP 1922c
42.	Mint a szép híves patakra	Körösfő	Kolozs	Péntek Jánosné Szabó Ilona	1896	1963.04.11.	KL	AP 5076d
42.	A nap immár elenyészett (N) ⁸	Kecskemét	Pest-P-S-K	Madi Antal	1891	1968.05.10.	KL	AP 6502i
42.	Mint a szép híves patakra	Várdaróc	Baranya	Papp Ferencné Czövek Irma	1898	1968.11.04.	KL	AP 6960b
42.	Mint a szép híves patakra	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.11.30.	KL	AP 6977i
42.	Mint a szép híves patakra	Sóvárad	Maros-T.	asszonyok	-	1970.02.01.	Pj	AP 11449d
43.	Ítéj meg engemet	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.11.30.	KL	AP 6977j
45.	Egy szép dolgot hoz elő	Kórógy	Szerém	Győke Illés	1928	1968.12.01.	KL	AP 6982i
45.	Egy szép dolgot hoz elő	Szentlászló	Verőce	Tóth József	1894	1969.02.21.	KL	AP 6996i
46.	Az Isten a mi reményiségünk	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.11.30.	KL	AP 6977k
47.	No, minden népek, örvendezzettek	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.11.30.	KL	AP 6977l
47.	No, minden népek, örvendezzettek	Sóvárad	Maros-T.	asszonyok	-	1970.01.02.	Pj	AP 11449g
50.	Az erős Isten uraknak Őra	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.11.30.	KL	AP 6977m
57.	Irgalmazz, Őram, irgalmazz	Szentlászló	Verőce	Tóth József	1894	1969.02.21.	KL	AP 6996j
60.	Minket, Őr Isten, elhagyál	Szentlászló	Verőce	Lavada József	1900	1969.02.21.	KL	AP 6996o
61.	Kiáltásom halld meg, Isten	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.11.30.	KL	AP 6977n
61.	Kiáltásom halld meg, Isten	Szentlászló	Verőce	Lavada József	1900	1969.02.21.	KL	AP 6996p
62.	Az én lelkem szép csendesen	Bácskossuth- falva	Bács-Bodrog	Szóczi József	1897	1967.02.	KL	AP 7061p
64.	Hallgasd meg, Őram, könyörgésem	Szentlászló	Verőce	Lavada József	1900	1969.02.21.	KL	AP 6997a
65.	A Sionnak hegyén	Kecskemét	Pest-P-S-K	Madi Antal	1891	1968.05.10.	KL	AP 6502m
65.	A Sionnak hegyén	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.11.30.	KL	AP 6978a
65.	A Sionnak hegyén	Kórógy	Szerém	Kis Győke Sándor	1889	1968.12.01.	KL	AP 6980p
65.	A Sionnak hegyén	Alsóittebe	Torontál	asszonyok	-	1968.12.09.	KL	AP 7052l
65.	A Sionnak hegyén	Sóvárad	Maros-T.	asszonyok	-	1970.02.02.	Pj	AP 11449e
66.	Örvendj, egész föld	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.11.30.	KL	AP 6978b
66.	Örvendj, egész föld	Szentlászló	Verőce	Tóth József	1894	1969.02.21.	KL	AP 6996k
68.	Hogyha felindul az Isten	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.11.30.	KL	AP 6978c
68.	Hogyha felindul az Isten	Kórógy	Szerém	Kis Győke Sándor	1889	1968.12.01.	KL	AP 6980r
71.	Te benned bízom, én Istenem	Haraszti	Verőce	Ferenc Maris	1885	1969.01.17.	KL	AP 6991c
72.	Őram, a te ítéletedet	Kórógy	Szerém	Kis Győke Sándor	1889	1968.12.01.	KL	AP 6981a

73.	Bizonyára jó az Isten	Sepse	Baranya	Varga Józsefné Varga Éva	1880	1968.10.27.	KL	AP 6952j
73.	Bizonyára jó az Isten	Szentlászló	Verőce	Lavada József	1900	1969.02.21.	KL	AP 6997b
73.	Az mennyekben te vagy nékem ^o	Alsóittebe	Torontál	asszonyok	-	1968.12.09.	KL	AP 7051i
74.	Miért veltz minket így el	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.11.30.	KL	AP 6978d
77.	Az Istenhez az én szómat ^f	Körösőfő	Kolozs	Péntek Jánosné Szabó Ilona	1896	1963.04.11.	KL	AP 5076c
77.	Az Istenhez az én szómat	Sepse	Baranya	Nemes Mária	1904	1968.10.27.	KL	AP 6952a
77.	Az Istenhez az én szómat	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.11.30.	KL	AP 6978e
77.	Az Istenhez az én szómat	Kórógy	Szerém	Kis Gyöke Sándor	1889	1968.12.01.	KL	AP 6981b
78.	Hallgass, én népem	Kórógy	Szerém	Kis Gyöke Sándor	1889	1968.12.01.	KL	AP 6981c
79.	Öröködbe, Uram	Kórógy	Szerém	Kis Gyöke Sándor	1889	1968.12.01.	KL	AP 6981d
79.	Öröködbe, Uram	Szentlászló	Verőce	Lavada József	1900	1969.02.21.	KL	AP 6997c
80.	Hallgasd meg, Izráel pásztora	Várdaróc	Baranya	Papp Ferencné Czövek Irma	1898	1968.11.04.	KL	AP 6959i
80.	Hallgasd meg, Izráel pásztora	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.11.30.	KL	AP 6978f
80.	Hallgasd meg, Izráel pásztora	Kórógy	Szerém	Kis Gyöke Sándor	1889	1968.12.01.	KL	AP 6981e
80.	Hallgasd meg, Izráel pásztora	Bácskossuth- falva	Bács-Bodrog	Szóczi József	1897	1967.02.	KL	AP 7061r
80.	Hallgasd meg, Izráel pásztora	Sóvárad	Maros-T.	asszonyok	-	1970.02.01.	Pj	AP 11449c
81	Örvendezetek az erős Istennek	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.11.30.	KL	AP 6978g
84.	Ó, seregeknak Istene	Kecskemét	Pest-P-S-K	Madi Antal	1891	1968.05.10.	KL	AP 6502i
84.	Ó, seregeknak Istene	Várdaróc	Baranya	Papp Ferencné Czövek Irma	1898	1968.11.04.	KL	AP 6959i
84.	Ó, seregeknak Istene	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.11.30.	KL	AP 6978h
86.	Hajtsd hozzám, Uram, füledet	Kórógy	Szerém	Kis Gyöke Sándor	1889	1968.12.01.	KL	AP 6981f
88.	Úr Isten, én idvességem	Kórógy	Szerém	Kis Gyöke Sándor	1889	1968.12.01.	KL	AP 6981g
88.	Úr Isten, én idvességem	Szentlászló	Verőce	Tóth József	1894	1969.02.21.	KL	AP 6996l
88.	Úr Isten, én idvességem	Szentlászló	Verőce	Lavada József	1900	1969.02.21.	KL	AP 6997d
89.	Az Úrnak irgalmat örökké	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.11.30.	KL	AP 6978i
89.	Az Úrnak irgalmat örökké	Bodrogkeresztes	Zemplén	Szűcs István	1908	1969.11.01.	KL	AP 9876f
90.	Te benned bízunk eleitől fogva	Budaörs	Pest-Pilis- Solt-Kiskun	Czibula Györgyné Szász Zsuzsanna	1897	1957.02.20.	Gj	AP 1740h
90.	Te benned bízunk eleitől fogva	Zengővárkony	Baranya	Fülep Lajos	1885	1960.04.07.	SB	AP 3859a

90.	Tebenned biztunk eleitől fogva	Kőrösőfő	Kolozs	Péntek Jánosné Szabó Ilona	1896	1963.04.11.	KL	AP 5072b
90.	Tebenned biztunk eleitől fogva	Bogyiszló	Pest-Pilis- Solt-Kiskun	Maláti Miklósné Tobi Judit	1902	1968.03.18.	KL	AP 6810h
90.	Tebenned biztunk eleitől fogva	Kórógy	Szerém	Kis Gyöke Sándor	1889	1968.11.29.	KL	AP 6974d
90.	Tebenned biztunk eleitől fogva	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.11.30.	KL	AP 6978j
90.	Tebenned biztunk eleitől fogva	Sóvárad	Maros-T.	asszonyok	-	1970.02.01.	Pj	AP 11449b
91.	Aki a felséges Úrnak	Zengővárkony	Baranya	Fülep Lajos	1885	1960.04.09.	SB	AP 3859c
91.	Aki a felséges Úrnak	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.11.30.	KL	AP 6978k
92.	Ékes dolog dicsérem, Úram	Kórógy	Szerém	Kis Gyöke Sándor	1889	1968.12.01.	KL	AP 6981h
96.	Énekeljétek, minden népek	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.11.30.	KL	AP 6978l
96.	Énekeljétek, minden népek	Kórógy	Szerém	Kis Gyöke Sándor	1889	1968.12.01.	KL	AP 6981i
97.	Az Úr Isten regnál	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.11.30.	KL	AP 6978m
98.	Énekeljétek új éneket	Szentlászló	Verőce	Lavada József	1900	1969.02.21.	KL	AP 6997e
99.	Az Úr országol	Kórógy	Szerém	Gyöke Illés	1928	1968.12.01.	KL	AP 6982j
102.	Hallgasd meg, Úram, kérésem	Kórógy	Szerém	Kis Gyöke Sándor	1889	1968.11.29.	KL	AP 6974e
102.	Hallgasd meg, Úram, kérésem	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.11.30.	KL	AP 6978n
103.	Áldjad, lelkem, Uradat, Istenedel ¹⁰	Kórógy	Szerém	Kis Gyöke Sándor	1889	1968.12.01.	KL	AP 6981j-k
103.	Áldjad, lelkem, Uradat, Istenedet	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.12.01.	KL	AP 6984a
104.	Áldjad, lelkem, az Urat	Kórógy	Szerém	Gyöke Illés	1928	1968.12.01.	KL	AP 6982h
104.	Áldjad, lelkem, az Urat	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.12.01.	KL	AP 6984b
105.	Adjatok hálát az Istennek	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.12.01.	KL	AP 6984c
105.	Adjatok hálát az Istennek	Szentlászló	Verőce	Lavada József	1900	1969.02.21.	KL	AP 6997f
105.	Adjatok hálát az Istennek	Bácskossuth- falva	Bács-Bodrog	asszonyok	-	1969.02.04.	KL	AP 7061b
116.	Szeretem és áldom az Úr Istent	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.12.01.	KL	AP 6984d
116.	Szeretem és áldom az Úr Istent	Szentlászló	Verőce	Lavada József	1900	1969.02.21.	KL	AP 6997g
117.	Az Urat, minden nemzetek	Szentlászló	Verőce	Lavada József	1900	1969.02.21.	KL	AP 6997h
119.	Az oly emberek nyilván	Kórógy	Szerém	Kis Gyöke Sándor	1889	1968.12.01.	KL	AP 6981l
119.	Az oly emberek nyilván	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.12.01.	KL	AP 6984e
122.	Örülök az én szívemben	Kórógy	Szerém	Kis Gyöke Sándor	1889	1968.12.01.	KL	AP 6981m
122.	Örülök az én szívemben	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.12.01.	KL	AP 6984f
125.	Akik bíznak az Úr Istenben	Kórógy	Szerém	Kis Gyöke Sándor	1889	1968.12.01.	KL	AP 6981n
125.	Akik bíznak az Úr Istenben	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.12.01.	KL	AP 6984g

128.	Boldog az ember nyilván	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.12.01.	KL	AP 6984h
130.	Tehozzád teljes szívűből	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.12.01.	KL	AP 6985a
134.	Úrnak szolgál, mindnyájan	Kórógy	Szerém	Kis Gyöke Sándor	1889	1968.12.01.	KL	AP 6981o
134.	Úrnak szolgál, mindnyájan	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.12.01.	KL	AP 6985b
135.	Áldjátok az Úr nevét	Kórógy	Szerém	Kis Gyöke Sándor	1889	1968.12.01.	KL	AP 6981p
135.	Áldjátok az Úr nevét	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.12.01.	KL	AP 6985c
137.	Hogy a babilomi vizeknél	Kórógy	Szerém	Kis Gyöke Sándor	1889	1968.12.01.	KL	AP 6981r
137.	Hogy a babilomi vizeknél	Szentlászló	Verőce	Tóth József	1894	1969.02.21.	KL	AP 6996a
138.	Dicsér téged teljes szívem	Kórógy	Szerém	Kis Gyöke Sándor	1889	1968.12.01.	KL	AP 6982a
138.	Dicsér téged teljes szívem	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.12.01.	KL	AP 6985d
139.	Uram, te megvizsgálsz engem	Kórógy	Szerém	Kis Gyöke Sándor	1889	1968.12.01.	KL	AP 6982b
140.	Szabadíts meg engem	Kórógy	Szerém	Kis Gyöke Sándor	1889	1968.12.01.	KL	AP 6982c
141.	Tehozzád kiáltok, Úr Isten	Kórógy	Szerém	Kis Gyöke Sándor	1889	1968.12.01.	KL	AP 6982d
141.	Tehozzád kiáltok, Úr Isten	Szentlászló	Verőce	Lavada József	1900	1969.02.21.	KL	AP 6997i
146.	Áldjad, én lelkem, az Urat	Kórógy	Szerém	Kis Gyöke Sándor	1889	1968.12.01.	KL	AP 6982e
146.	Áldjad, én lelkem, az Urat	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1968.12.01.	KL	AP 6985e
146.	Áldjad, én lelkem, az Urat	Haraszti	Verőce	Ferenc Maris	1885	1969.01.17.	KL	AP 6991a
148.	No, dicsérjétek mindnyájan	Szentlászló	Verőce	Tóth József	1894	1969.02.21.	KL	AP 6996m
150.	Dicsérjétek az Urat	Kórógy	Szerém	Kis Gyöke Sándor	1889	1969.12.01.	KL	AP 6982f
150.	Dicsérjétek az Urat	Kórógy	Szerém	Izsák János	1910	1969.12.01.	KL	AP 6985f
150.	Dicsérjétek az Urat	Szentlászló	Verőce	Lavada József	1900	1969.02.21.	KL	AP 6997j

Rövidítések: Pest-P-S-K = Pest-Pilis-Solt-Kiskun Maros-T. = Maros-Torda

Megjegyzések:

¹ a zsolttár 6. verse

² virrasztó

³ halottas

⁴ dicséret

⁵ halottasként

⁶ keveri a 25. zsolttár dallamával

⁷ paródia

⁸ esti ének

⁹ a zsolttár 13. verse (virrasztó)

¹⁰ a 8. versből új sávban

1 **1** V 2 V — Várdaróc /Baranya/
 11.11.11.11.11.11. Papp Ferencné Czövek Irma /70/
 AP 6959/g Kiss Lajos, 1968. XI.
 /Lej. Bereczky János, 1985./

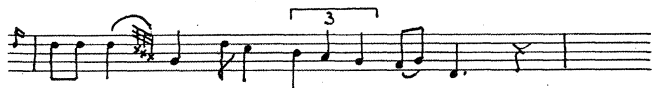
$\text{♩} = 58$

1. Az Úr én -né -kem ő -ri -ző pász-to-rom,

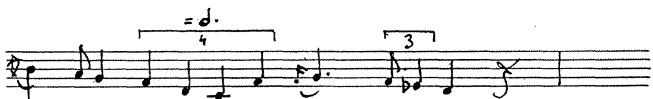
A -zért sem-mi -ben meg nem fo-gyat-ko -zom.

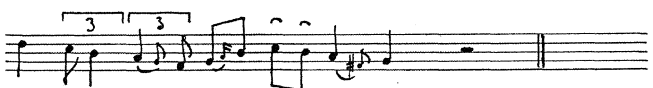
n Gyönyörű szép mezőn engemet él -tet,

És szép kije s fo-lyó-vi-zen legel-tet;

Lel-kemet megnyugtatja szent nevében,

És vezér l engem igaz ösvényé-ben.

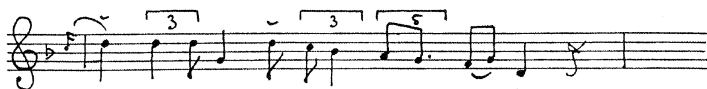
2. Ha ja halál árnyéka-ban járnék is,

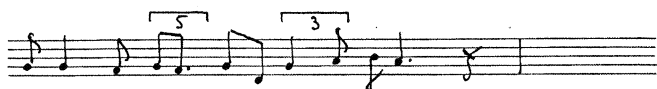
n De nem félnék még a sötét völgyén is,

./.

AP 6959/g folytatása:

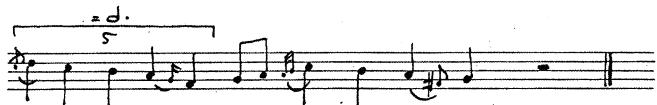
m-Mért mindenütt te jelen vagy én ve-lem,

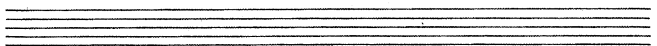
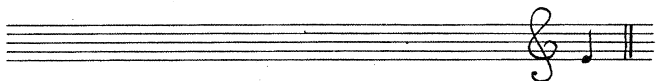
Vesszöd és botod megvígaszta engem,

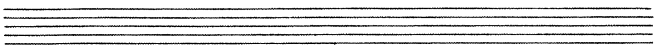
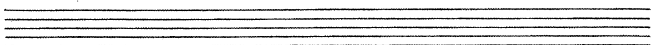
És nékem az én ellensé-gim el-len

Asztalt készítesz, e-ledelt adsz bő -ven.

/23. genfi zsoltár./

1 1 V 2 V

11.11.11.11.11.11.

Laskó /Baranya/

AP 6957/n

Botos Kálmáné Mihó Juliánna /62/
 Parkas Jánosné Bak Irma /54/
 Szalai Jánosné Mihó Juliánna /60/
 Tolnai Bándorné Ferencz Irma /66/
 Vernig Jánosné Juhász Juliánna /57/

Kiss Lajos, 1968. XI.

$\text{♩} = 65$

Már o-da térek, honnanø testemø vettem,

Porrá kell lennem, ni-vel porból lettem.

A-zért teste-met a porba te-gyétek!

Bá-torø te-te-mimø, férgék, meg-e-gyétek,

De hiszem, hogy ha el-jó a-maz ó-ra,

Feltá-mad testem végtrombi-ta-szó-ra.

/Betűm másolat Kiss Lajos gyűjtőfüzetéből. Nyilván nem helyszíni lejegyzés, hanem már a Felvételről készült. Sőt valószínűnek tarthatjuk azt is, hogy már véglegesnek szánta ilyen formában a gyűjtő, s változtatás nélkül adta volna be, ha arra sor került volna. BJ./

8.8.9.9.8.8.8.8.

1 2 1 (1) 5 V 3 Várdaróc /Baranya/

AP 696o/d

Papp Ferencné Czövek Irma./7o/

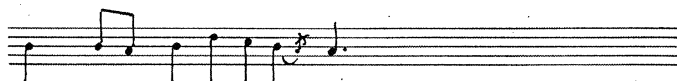
Kiss Lajos, 1968. XI.

/Lej. Bereczky János, 1985./

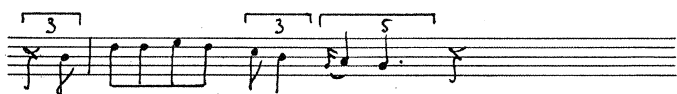
♩ = 66

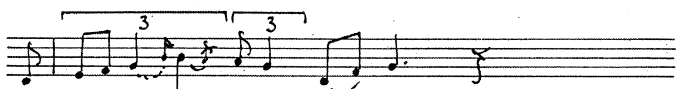
Perelj, Uram, perlő-im -mel,

Har -colj én ellensé-gimmel,

Te pajizodat ragadd e-lő,

Én se-gedelőmem-re állj e - lő!

n Dár-dá-dat nyújtsd ki kezéddel,

El-len - sé-gimet kergesd el!

Mondjad ezt az én lelkem - nek:

Té-gedet én meg-se-gít-lek!

/35. genfi zsoltár./

8,8,9,8,8,9
VII- 7 dór

AP 7061 p/

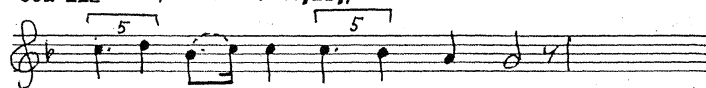
1 5 (3) VII 2
Kossuthfalva-Moravica/Bács-Bodrog/
Jugoszlávia

Szőczi József /1897/

Kiss L. 1967 II.

♩ = cca 112

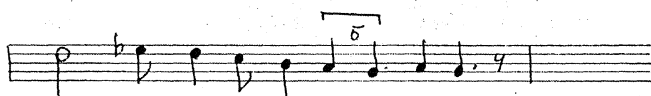
62.genfi zsoltár
/Dallama: 24, zs, /

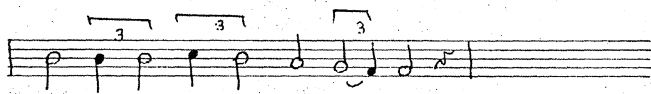
Az én le-l₁ kem szép csen-des-sen

Nyug-szik csak az Ur-is-te-n₂ ben,

Mert csak ő az én úd-vös-sé-gém,

Ő ne-kem e-rős kő-vá-ram,

Még-tar-tóm és én ol-tal-mam,

Min-dé-n₂ go-nosz-tól mé-g₂-ment é-n₂ gem .

A 62.sz.kedvelt szövegét a 24.-re éneklék /az énekeskönyvek szerint/
A népi vált. első hangja eltér a zsoltárétól: g¹ helyett c². Néhol

mintha átcsillanna az eredeti ritmus/2.,3.,4.sor egyes helyein.
22 . Sok érdekes "népies" megoldást is találunk.

9, 9, 8, 8, 8, 8,
VII-8 eol

AP 7061 r/
AB CCDE

1 (5) 5 b3

Kossuthfalva-Moravica/Bács-Bodrog/

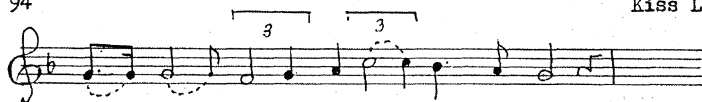
80. genfi zsoltár

Jugoszlávia

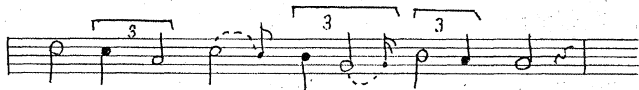
Szóczy József /1897/

Kiss L. 1967 LL.

♩ = 94

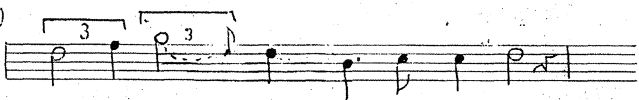

Ha-llő gas-ly meg Iz- rá-e-ly pász- to- ra ,

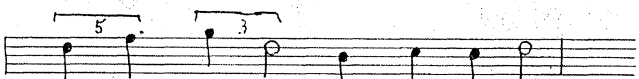

És Jó- zsef- ne-ke ve- zé-ry-lő u- ra .

♩ = 100

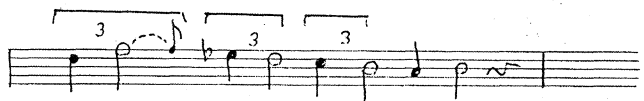

Kit ő- riz-sz, mint egy juh- nyá- jat ,

For- ditsd hoz- zánk szent or- cá- dat .

♩ 108

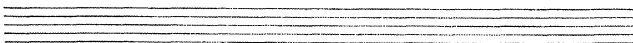
Ki ül-sz a ké- ru- bi- mo- kon,

Je- len- jé-ly me-gő vi- lá- go- son !

Ebben a népiesebb hangú zsoltárdallamban sok érdekes és szép népzenei elemet találunk a népi előadásban.

AP 6995i

Haraszti (Verőce)

Balázs Ferenc Pipac (61)

gy.: Kiss L. 1969. I.

2. genfi zsoltár – Miért zúgolódnak a pogányok?

Musical score for AP 6995i, 2. genfi zsoltár. The score is written in G major (one sharp) and 2/4 time. It consists of four staves of music. The melody is simple and folk-like, with a final sharp sign indicating the end of the piece.

AP 6991d

Haraszti (Verőce)

Balázs Ferenc Pipac (61)

gy.: Kiss L. 1969. I.

2. genfi zsoltár – Miért zúgolódnak a pogányok?

Musical score for AP 6991d, 2. genfi zsoltár. The score is written in G major (one sharp) and 2/4 time. It consists of four staves of music. The melody is more complex than the previous piece, featuring several triplet markings (indicated by a '3' over a bracket) and a final sharp sign.

AP 6995j

3. genfi zsoltár – Ó, mely sokan vannak, akik háborgatnak

Haraszti (Verőce)
Balázs Ferenc Pipac (61)
gy.: Kiss L. 1969. I.

AP 6991e

10. genfi zsoltár – Mire távozol tőlünk, Úr Isten

Haraszti (Verőce)
Balázs Ferenc Pipac (61)
gy.: Kiss L. 1969. I.

AP 6980j

Kórógy (Szerém)
Kis Gyöke Sándor (79)
gy.: Kiss L. 1968. XII. 1.

19. genfi zsoltár – Az eget beszélük és nyilván hirdetik

AP 6982m

Kórógy (Szerém)
Gyöke Illés (40)
gy.: Kiss L. 1968. XII. 1.

20. genfi zsoltár – Az Úr tégedet meghallgasson

AP 6982n

Kórógy (Szerém)
Gyöke Illés (40)
gy.: Kiss L. 1968. XII. 1.

21. genfi zsoltár – Örvendez, Uram, a király

AP 6976l

23. genfi zsoltár – Az Úr énnékem őriző pásztorom

Kórógy (Szerém)

Izsák János (58)

gy.: Kiss L. 1968. XI.

AP 6991f

23. genfi zsoltár – Az Úr énnékem őriző pásztorom

Haraszti (Verőce)

Ferenc Maris (83)

gy.: Kiss L. 1969.

2. Ha a halállal

AP 6991g

Haraszti (Verőce)
Balázs Ferenc Pipac (61)
gy.: Kiss L. 1969.

23. genfi zsoltár – Az Úr énnékem őriző pásztorom

AP 6996e

Szentlászló (Verőce)
Tóth József (75)
gy.: Kiss L. 1969. II.

25. genfi zsoltár – Szívemet hozzád emelem

AP 6976o

Kórógy (Szerém)
Izsák János (58)
gy.: Kiss L. 1968. XI.

26. genfi zsoltár – Légy ítéltöm, Uram

AP 6996f

26. genfi zsoltár – Légy ítélőm, Uram

Szentlászló (Verőce)

Tóth József (75)

gy.: Kiss L. 1969. II.

2. Látom szemem előtt

AP 6977b

28. genfi zsoltár – Hozzád kiáltok, kegyes Uram

Kórógy (Szerém)

Izsák János (58)

gy.: Kiss L. 1968. XI.

AP 6991h

28. genfi zsoltár – Hozzád kiáltok, kegyes Uram

Haraszti (Verőce)

Ferenc Maris (83)

gy.: Kiss L. 1969. I. 17.

2. Midőn tehozzád esedezem

AP 6996g

Szentlászló (Verőce)

Tóth József (75)

gy.: Kiss L. 1969. II.

31. genfi zsoltár – Uram, én csak tebenned bízam

AP 6980m

Kórógy (Szerém)

Kis Gyöke Sándor (79)

gy.: Kiss L. 1968. XII. 1.

33. genfi zsoltár – Nosza, istenfélő szent hívek

AP 3859b

Zengővárkony (Baranya)

Fülep Lajos (75)

gy.: Sárosi Bálint

lejegy.: Losonczy Katalin

35. genfi zsoltár – Perelj, Uram

AP 6982p

Kórógy (Szerém)

Gyöke Illés (40)

gy.: Kiss L. 1968. XII. 1.

37. genfi zsoltár – Ne bosszankodjál a gonosztévőkre

AP 6996h

Szentlászló (Verőce)

Tóth József (75)

gy.: Kiss L. 1969. II.

37. genfi zsoltár – Ne bosszankodjál a gonosztévőkre

AP 6995I

Haraszti (Verőce)
Balázs Ferenc Pipac (61)
gy.: Kiss L. 1969. I.

38. genfi zsoltár – Haragodnak nagy voltában

AP 6974c

Kórógy (Szerém)
Kis Gyöke Sándor (79)
gy.: Kiss L. 1968. XI. 29.

40. genfi zsoltár – Várván vártam a felséges Urat

AP 6996i

Szentlászló (Verőce)
Tóth József (75)
gy.: Kiss L. 1969.

45. genfi zsoltár – Egy szép dolgot hoz elő az én szívem

AP 6977k

46. genfi zsoltár – Az Isten a mi reménységünk

Kórógy (Szerém)

Izsák János (58)

gy.: Kiss L. 1968. XI.

AP 6996o

60. genfi zsoltár – Minket, Úr Isten, elhagyál

Szentlászló (Verőce)

Lavada József (68)

gy.: Kiss L. 1969. II. 21.

AP 6996p

Szentlászló (Verőce)

Lavada József (68)

gy.: Kiss L. 1969. II. 21.

61. genfi zsoltár – Kiáltásom halld meg, Isten

AP 6977n

Kórógy (Szerém)

Izsák János (58)

gy.: Kiss L. 1968. XI. 30.

61. genfi zsoltár – Kiáltásom halld meg, Isten

2. Végy fel engemet kőszálra

3. Te hajlékodban lakásom

AP 6978b

Kórógy (Szerém)

Izsák János (58)

gy.: Kiss L. 1968. XI. 30.

66. genfi zsoltár – Örvendj, egész föld, az Istennek

AP 6978d

Kórógy (Szerém)

Izsák János (58)

74. genfi zsoltár – Miért vetsz minket így el, Úr Isten?

gy.: Kiss L. 1968. XI. 30.

AP 6981b

Kórógy (Szerém)

Kis Gyöke Sándor (79)

77. genfi zsoltár – Az Istenhez az én szómat

gy.: Kiss L. 1968. XII. 1.

AP 6978f

Kórógy (Szerém)

Izsák János (58)

80. genfi zsoltár – Hallgasd meg, Izrael pásztora

gy.: Kiss L. 1968. XII. 1.

AP 6981e

Kórógy (Szerém)
Kis Gyöke Sándor (79)
gy.: Kiss L. 1968. XII. 1.

80. genfi zsoltár – Hallgasd meg, Izrael pásztora

AP 6978h

Kórógy (Szerém)
Izsák János (58)
gy.: Kiss L. 1968. XII. 1.

84. genfi zsoltár – Ó, seregeknek Istene

AP 6981g

88. genfi zsoltár – Úr Isten, én idvességem

Kórógy (Szerém)

Kis Gyöke Sándor (79)

gy.: Kiss L. 1968. XII. 1.

AP 6996l

88. genfi zsoltár – Úr Isten, én idvességem

Szentlászló (Verőce)

Tóth József (75)

gy.: Kiss L. 1969. II.

AP 6997d

88. genfi zsoltár – Úr Isten, én idvességem

Szentlászló (Verőce)

Lavada József (68)

gy.: Kiss L. 1969. II.

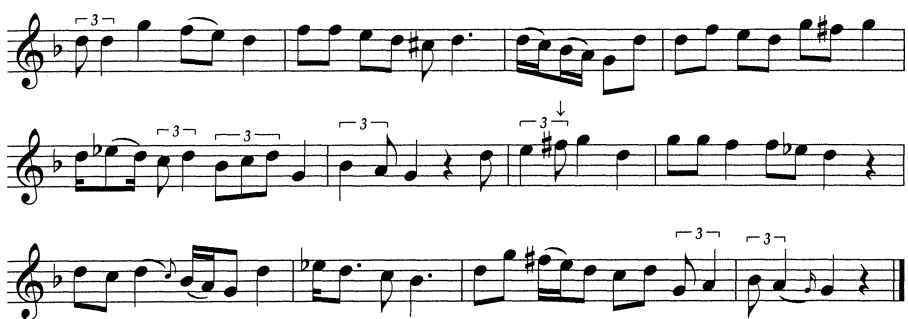
AP 6974d

Kórógy (Szerém)

Kis Gyöke Sándor (79)

gy.: Kiss L. 1968. XI. 29.

90. genfi zsoltár – Tebenned bízunk eleitől fogva

2. Az embereket te meg hagyod halni

AP 5072b

Körösfő (Kolozs)

Péntek Jánosné Szabó Ilona

gy.: Kiss L. 1963.

90. genfi zsoltár – Tebenned bízunk elejitél fogva

2. Az embereket te hagyod meghalni

AP 6978k

91. genfi zsoltár – Aki a felséges Úrnak

Kórógy (Szerém)
Izsák János (58)
gy.: Kiss L. 1968. XI. 30.

AP 3859c

91. genfi zsoltár – Aki a felséges Urat

Zengővárkony (Baranya)
Fülep Lajos (75)
gy.: Sárosi Bálint
lejegy.: Losonczy Katalin

AP 6978l

96. genfi zsoltár – Énekeljetek, minden népek

Kórógy (Szerém)
Izsák János (58)
gy.: Kiss L. 1968. XI. 30.

AP 6982j

99. genfi zsoltár – Az Úr országol

Kórógy (Szerém)
Gyöke Illés (40)
gy.: Kiss L. 1968. XII. 1.

AP 6974e

102. genfi zsoltár – Hallgasd meg, Uram, kérésem

Kórógy (Szerém)
Kis Gyöke Sándor (79)
gy.: Kiss L. 1968. XI. 29.

2. Az én idóm ím elmúlik

AP 6984d

116. genfi zsoltár – Szeretem és áldom az Úr Istent

Kórógy (Szerém)

Izsák János (58)

gy.: Kiss L. 1968. XII. 1.

2. Midón a halál körülvön engem

AP 6997g

117. genfi zsoltár – Az Urat minden nemzetek

Szentlászló (Verőce)

Lavada József (68)

gy.: Kiss L. 1968. II.

AP 6981n

Kórógy (Szerém)
Kis Gyöke Sándor (79)
gy.: Kiss L. 1968. XII. 1.

125. genfi zsoltár – Akik bíznak az Úr Istenben

AP 6984h

Kórógy (Szerém)
Izsák János (58)
gy.: Kiss L. 1968. XII. 1.

128. genfi zsoltár – Boldog az ember nyilván

2. Feleséget házadba

AP 6985c

Kórógy (Szerém)
Izsák Lajos (58)
gy.: Kiss L. 1968. XII. 1.

135. genfi zsoltár – Áldjátok az Úr nevét

2. Dícsérjétek, mert jó ő

AP 6982b

139. genfi zsoltár – Uram, te megvizsgál sz engem

Kórógy (Szerém)
Kis Gyöke Sándor (79)
gy.: Kiss L. 1968. XII. 1.

2. Nálad ismeretes voltam